PHAEDRI

AUGUSTI LIBERTI

FABULAE AESOPIAE

QUUM VETERES TUM NOVAE ATQUE
RESTITUTAE.

AD OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM
RECOGNOVIT ATQUE DE POETAE VITA ET
FABULIS PRAEFATUS EST

CHRISTIANUS TIMOTHEUS DRESSLER.

LIPSIAE,
SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLIX.

DE PHAEDRI VITA ET FABULIS.

De Phaedro poëta veterum scriptorum duo mentionem fecerunt, quorum alter, M. Valer. Martialis, in epigrammatum lib. III. 20. de Canio Rufo: An aemulatur, inquit, improbi jocos Phaedri? alter, Fl. Avianus, in epistola ad Theodosium quendam, cui fabulas suas dedicaverat, data haec scripsit: Phaedrus etiam partem aliquam (fabularum Aesopiarum) quinque in libellos resolvit, id est, e prosa oratione in versus transformavit atque in quinque libros redegit. Quod autem L. Ann. Seneca in consolationis ad Polybium missae cap. XXVII. fabellas et Aesopeos logos intentatum Romanis ingeniis opus appellat, mirum hoc videri non potest, quia, si a Phaedro Macedone (nam is erat natione) discesseris, nemo Romanus tum fabulas latino quidem sermone conficiebat, et sub primum Tiberii Claudii imperium Phaedri duo solum libri innotuerant, in quibus Romanae originis fabulae continebantur perpaucae. Accedit quod Phaedrus a Romanis quippe fastidiosioribus, in quibus Senecam quoque fuisse M. Fab. Quinctilianus in inst. orat. lib. X. cap. I. extr. satis clare significavit, ut advena et liberti-

nus neque coli magnopere neque in Musarum coetum, ut poëta loquitur, recipi facile potuit; cujus rei causas fabulator ipse et livorem laudi suae obtrectantem et pravum multorum hominum ingenium in epilogo libri fabularum secundi attulit.

Quae quum ita sint, acquiescendum est in iis, quae poëta in libro suo vel forte vel per occasionem de se prodidit. Natum se dicit in monte Pierio lib. III. prol. 17—19, quem montem Octaviani Augusti tempore Macedones tenebant. Quo tamen anno et quibus parentibus natus, utrum ex patre servo procreatus an casu servus factus sit et quo tempore Romam venerit, id certo quidem definiri nullo pacto potest. At Phaedrum quamvis genere Graecum a pueritia latinas quoque didicisse literas quum e doctrinae sermonisque elegantia, utpote quae multo demum usu potuerit comparari, tum ex epil. lib. III. 33. intelligitur, quo in loco versum a se puero lectum esse narrat, qui fuit in Q. Ennii Telepho, unde eundem excerptum memorat Sext. Pompejus Festus lib. XI. de verb. signif. ad voc. Mutire. In familiam autem imperatoris Augusti sine dubio et propter morum probitatem et propter ingenii elegantiam receptus tantam domini gratiam sibi conciliavit, ut manu missus sit.

Octaviano Augusto deinde mortuo Phaedrus magna afflictus est calamitate. Quum enim libri II. fab. 6. perstrinxisset ardeliones et imperatoris Tiberii simul mentionem imprudentius fecisset, nonnulli, inprimisque Ael. Sejanus, Tiberii amicus, suspicari coeperunt singulis fabulis singulos quosdam homines a poëta notari et malignius carpi. Quod quamvis neget a se factum esse, tamen ejus calamitatis auctorem in prologo lib. III. 40—50. confitetur se fuisse ipsum. Videtur autem Ael.

Sejanus fabulam de Sole et Ranis, lib. I. 6., ad se rapuisse. Namque quum Liviam Druso, Tiberii filio, nuptam adulterio pellexisset, eandem ad conjugii spem consortiumque regni et necem mariti impellit. Druso deinde per venenum sublato Sejanus, nimia fortuna socors, Liviam sibi uxorem a Tiberio petit, sed hic, quamvis leniter, negat. Hinc Phaedrus Sole, qui volebat uxorem ducere, Sejanum, et Ranis clamorem tollentibus Romanos criminantes, itemque Graculo superbia tumente et a Pavonibus, quibus se immiscere ausus esset, contumeliose repulso, equitem ad regias nuptias superbius adspirantem significasse visus est. Conf. Taciti Annal. lib. IV. cap. 3. et 39—41. cum Phaedri l. l. et lib. I. fab. 3. Atque quum praeterea lib. I. fab. 2. de Ranis, quibus regem petentibus Juppiter primo parvum tigillum, deinde hydrum dedit, in Tiberium trahi posset, Sejanus irae indulgens fabulatorem nostrum acerrimo judicio arcessitum et testis et judex, id quod lib. III. prol. 41. et 42. significatur, majestatis condemnare conatus est. Et quamvis poëta, ut qui ex Aesopi fabulis illas fabulas in suas transtulisset neque ad invidiam cuiquam faciendam excogitasset, facile excusari posset, atque Tiberius ei propter audaciam Sejani castigatam sine dubio haud ita graviter irasceretur: tamen Sejanus ab imperatore impetravit, ut in custodiam daretur. In qua quum diutius teneretur inclusus, librum fabularum tertium, quem, antequam fuisset accusatus, exaraverat, postquam prologo versus 33—50 et fabulae nonae versiculum 3. et 4. inseruerat atque epilogum addiderat, Eutycho, viro sibi amicissimo et tum judicis munere fungenti, per hominem fidum submisit atque diligenter ab eo petiit, ut tandem in causa sua, quod re-

ligio et fides pateretur, decerneret. Nam illi, qui ante Eutychum eodem munere functi fuerant, Phaedri causam, ut aliquando periculum effugeret, integram reliquerant, et poëta ipse verebatur, ne, qui postea idem munus obirent, in se gravius statuerent.

Inter haec Ael. Sejanus ipse temeraria ejus regnandi cupiditate detecta cum magna amicorum strage perversus est. Quo exstincto Phaedrus a fautoribus facile servari potuit.

Capitis autem periculo ereptus atque senex factus poëta censuit ille quidem operi suo terminum esse statuendum. Sed quum laudis cupidissimus esset et scripta sua tum pluris quam antea fieri videret, libris prioribus, quos florente Sejano ediderat, et tertio postea Eutycho in usum privatum misso quartum et quintum addidit, unum Particuloni, alterum Phileto dedicatum. Jam invenit quidem etiamtum obtrectatores doctus poëtae labor. Nam ut antea exstiterant, qui fabularum brevitatem et obscuritatem accusarent et argumenti tenuitatem notarent, ita posthac etiam fuerunt, qui quae laude digna erant Aesopi dicerent, et quae minus placuissent Phaedro relinquerent; sed poëtam ingenio et probitate insignem et a lucri studio multis tum pernicioso alienum secure ad summam vixisse senectutem, id e libri quinti fabula decima colligimus.

Jam quod illarum fabularum, quas Phaedrus edidit, corpus attinet, uno solum codice manu scripto, Pithoeano, qui nunc a possessore Rosanboanus appellatur, servatae ad nostra tempora pervenerunt. Codex enim Remensis, libro Pithoeano simillimus, anno **1774.** bibliotheca Remigiana incendio deleta igne absumptus est. Vetus autem Danielis chartula octo tan-

tum fabulas habet. Neque Pithoeanus qui vocatur codex integros fabularum quinque libros continet; nam passim lacunas invenimus, ut post libri I. fab. **13.**, ubi ex Romuli et Anonymi Nilantiani copiis, de quibus infra commemorabitur, damnum acceptum aliqua ex parte resarciri potuit; item post libri II. fab. **4.**, ubi, quod usus scholae poscebant, hiatus turpitudinem fabella Phaedri stylo exarata delevimus. Deinde turbatus apologorum ordo post libri III. fab. **19.** et libri IV. fab. **25.** damni cujusdam suspicionem et ipse movet, neque vero liber quintus, qui tam paucas contineat fabulas, integer videri potest.

Fabularum autem, quae interciderunt, pars aliqua fabulis quibusdam aliis, quas codex Pithoeanus easdem exhibet, interposita ab interitu vindicata est et in fabularum et epigrammatum corpore eo continetur, quod olim Nicolaus Perottus, pontifex Sipontinus, saeculo quinto decimo eoque medio, quum adolescens in ludo pueros honestos doceret, codice usus integriore quam est Pithoeanus, composuit et postea instituendo Pyrrho Perotto, fratris filio, dicavit. Multo etiam ante Perottum Romulus quidam, qui quum a Vincentio Bellovacensi sit commemoratus, si non prius, certe saeculo XII. fabulas Pithoeani codicis plurimas, Perottini corporis octo, et praeterea alias etiam, quas omnes ex integriore quodam codice collegerit necesse est, (nam inveniendis quidem fabellis eum nemo facile parem putaverit) in prosam orationem resolvit, quod idem Anonymi duo, alter Nilantianus alter Trossianus ab editoribus appellati, paene eodem cum Romulo et ingenio et successu fecerunt.

Restat ut dicamus quomodo hae fabulae, quas Pe-

rottus et Anonymi olim e Phaedri libris excerpseru et quarum alterae hodie novae alterae restitutae appe lari solent, cum veteribus a nobis conjunctae sint. D bebant illae quidem ita conjungi, ut etiamnunc quinq essent libri. At quum eorum locorum, quibus in qui que codicis Pithoeani libris essent reponendae, co jectura difficilior videretur, in appendices quae vocantur referendae erant, quarum prima fabulas a Nicolao Perotto servatas ut integriores, secunda et tertia fabulas eas contineret, quae a Romulo et utroque Anonymo olim numeris solutae per Marquardum Gudium, Petrum Burmannum atque per editorem hujus ipsius libelli quem manibus tenes iisdem numeris iterum adstrictae sunt.

PHAEDRI AUGUSTI LIBERTI

FABULARUM AESOPIARUM

LIBER PRIMUS.

PROLOGUS.

Aesopus auctor quam materiam repperit,
Hanc ego polivi versibus senariis.
Duplex libelli dos est: quod risum movet
Et quod prudentis vitam consilio monet.
Calumniari si quis autem voluerit,
Quod arbores loquantur, non tantum ferae,
Fictis jocari nos meminerit fabulis.

FABULA I.

LUPUS ET AGNUS.

Ad rivum eundem lupus et agnus venerant
Siti compulsi: superior stabat lupus
Longeque inferior agnus. Tunc fauce improba
Latro incitatus jurgii causam intulit.
Cur, inquit, turbulentam fecisti mihi
Aquam bibenti? Laniger contra timens:
Qui possum, quaeso, facere, quod quereris, lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor.
Repulsus ille veritatis viribus:
Ante hos sex menses male, ait, dixisti mihi.
Respondit agnus: Equidem natus non eram.

Pater hercule tuus, inquit, male dixit mihi.
Atque ita correptum lacerat injusta nece.
Haec propter illos scripta est homines fabula,
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

FABULA II.

RANAE REGEM PETIERUNT.

Athenae quum florerent aequis legibus,
Procax libertas civitatem miscuit
Frenumque solvit pristinum licentia.
Hîc conspiratis factionum partibus
Arcem tyrannus occupat Pisistratus.
Quum tristem servitutem flerent Attici,
(Non quia crudelis ille, sed quoniam grave
Omne insuētis onus) et coepissent queri,
Aesopus talem tum fabellam rettulit.
Ranae vagantes liberis paludibus
Clamore magno regem petiere a Jove,
Qui dissolutos mores vi compesceret.
Pater deorum risit atque illis dedit
Parvum tigillum, missum quod subito vadi
Motu sonoque terruit pavidum genus.
Hoc mersum limo quum jaceret diutius,
Forte una tacite profert e stagno caput
Et explorato rege cunctas evocat.
Illae timore posito certatim adnatant
Lignumque supra turba petulans insilit.
Quod quum inquinassent omni contumelia,
Alium rogantes regem misere ad Jovem,
Inutilis quoniam esset qui fuerat datus.
Tum misit illis hydrum, qui dente aspero
Corripere coepit singulas. Frustra necem
Fugitant inertes, vocem praecludit metus.
Furtim igitur dant Mercurio mandata ad Jovem,
Adflictis ut succurrat. Tunc contra deus:
Quia noluistis vestrum ferre, inquit, bonum,
Malum perferte. Vos quoque, o cives, ait,
Hoc sustinete, majus ne veniat malum.

FABULA III.
GRACULUS SUPERBUS ET PAVO.

Ne gloriari libeat alienis bonis
Suoque potius habitu vitam degere,
Aesopus nobis hoc exemplum prodidit.
Tumens inani graculus superbia,
Pennas pavoni quae deciderant sustulit
Seque exornavit. Deinde contemnens suos
Immiscuit se pavonum formoso gregi.
Illi impudenti pennas eripiunt avi
Fugantque rostris. Male mulcatus graculus
Redire maerens coepit ad proprium genus;
A quo repulsus tristem sustinuit notam.
Tum quidam ex illis, quos prius despexerat:
Contentus nostris si fuisses sedibus
Et quod natura dederat voluisses pati,
Nec illam expertus esses contumeliam
Nec hanc repulsam tua sentiret calamitas.

FABULA IV.
CANIS PER FLUVIUM CARNEM FERENS.

Amittit merito proprium qui alienum adpetit.
Canis per flumen carnem dum ferret natans,
Lympharum in speculo vidit simulacrum suum,
Aliamque praedam ab alio ferrier putans
Eripere voluit: verum decepta aviditas
Et quem tenebat ore dimisit cibum,
Nec quem petebat potuit dente attingere.

FABULA V.
VACCA ET CAPELLA, OVIS ET LEO.

Nunquam est fidelis cum potente societas:
Testatur haec fabella propositum meum.
Vacca et capella et patiens ovis injuriae
Socii fuere cum leone in saltibus.
Hi quum cepissent cervum vasti corporis,
Sic *est locutus,* partibus factis, leo:

Ego primam tollo, nominor quoniam leo;
Secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi;
Tum, quia plus valeo, me sequetur tertia;
Malo adficietur, si quis quartam tetigerit.
Sic totam praedam sola improbitas abstulit.

FABULA VI.

RANAE AD SOLEM.

Vicini furis celebres vidit nuptias
Aesopus et continuo narrare incipit:
Uxorem quondam Sol quum vellet ducere,
Clamorem ranae sustulere ad sidera.
Convicio permotus quaerit Juppiter
Causam querelae. Quaedam tum stagni incola:
Nunc, inquit, omnes unus exurit lacus
Cogitque miseras arida sede emori.
Quidnam futurum est, si crearit liberos?

FABULA VII.

VULPES AD PERSONAM TRAGICAM.

Personam tragicam forte vulpes viderat:
O quanta species, inquit, cerebrum non habet!
Hoc illis dictum est, quibus honorem et gloriam
Fortuna tribuit, sensum communem abstulit.

FABULA VIII.

LUPUS ET GRUIS.

Qui pretium meriti ab improbis desiderat,
Bis peccat: primum quoniam indignos adjuvat;
Impune abire deinde quia jam non potest.
Os devoratum fauce quum haereret lupi,
Magno dolore victus coepit singulos
Inlicere pretio, ut illud extraherent malum.
Tandem persuasa est jure jurando gruis,
Gulaeque credens colli longitudinem,
Periculosam fecit medicinam lupo.
A quo quum pactum flagitaret praemium:

Ingrata es, inquit, ore quae nostro caput
Incolume abstuleris et mercedem postules.

FABULA IX.
PASSER AD LEPOREM CONSILIATOR.

Sibi non cavere et aliis consilium dare
Stultum esse paucis ostendamus versibus.
Oppressum ab aquila et fletus edentem graves
Leporem objurgabat passer: Ubi pernicitas
Nota, inquit, illa est? Quid ita cessarunt pedes?
Dum loquitur, ipsum accipiter necopinum rapit
Questuque vano clamitantem interficit.
Lepus semianimus: Mortis en solatium!
Qui modo securus nostra inridebas mala,
Simili querela fata deploras tua.

FABULA X.
LUPUS ET VULPES JUDICE SIMIO.

Quicunque turpi fraude semel innotuit,
Etiam si verum dicit, amittit fidem.
Hoc adtestatur brevis Aesopi fabula.
Lupus arguebat vulpem furti crimine;
Negabat illa se esse culpae proximam.
Tunc judex inter illos sedit simius.
Uterque causam quum perorassent suam,
Dixisse fertur simius sententiam:
Tu non videris perdidisse quod petis;
Te credo subripuisse quod pulchre negas.

FABULA XI.
ASINUS ET LEO VENANTES.

Virtutis expers verbis jactans gloriam
Ignotos fallit, notis est derisui.
Venari asello comite quum vellet leo,
Contexit illum frutice et admonuit simul,
Ut insueta voce terreret feras,
Fugientes ipse exciperet. Hic auritulus
Clamorem subito totis tollit viribus

Novoque turbat bestias miraculo.
Quae dum paventes exitus notos petunt,
Leonis affliguntur horrendo impetu.
Qui, postquam caede fessus est, asinum evocat
Jubetque vocem premere. Tunc ille insolens:
Qualis videtur opera tibi vocis meae?
Insignis, inquit, sic ut, nisi nossem tuum
Animum genusque, simili fugissem metu.

FABULA XII.

CERVUS AD FONTEM.

Laudatis utiliora, quae contempseris,
Saepe inveniri, haec testis erit narratio.
Ad fontem cervus, quum bibisset, restitit
Et in liquore vidit effigiem suam.
Ibi dum ramosa mirans laudat cornua
Crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
Venantum subito vocibus conterritus
Per campum fugere coepit et cursu levi
Canes elusit. Silva tum excepit ferum,
In qua retentis impeditus cornibus
Lacerari coepit morsibus saevis canum.
Tunc moriens vocem hanc edidisse dicitur:
O me infelicem! qui nunc demum intellego,
Utilia mihi quam fuerint, quae despexeram,
Et, quae laudaram, quantum luctus habuerint.

FABULA XIII.

VULPES ET CORVUS.

Qui se laudari gaudet verbis subdolis,
Sero dat poenas turpi poenitentia.
Quum de fenestra corvus raptum caseum
Comesse vellet, celsa residens arbore,
Vulpes hunc vidit, deinde sic coepit loqui:
O qui tuarum, corve, pennarum est nitor!
Quantum decoris corpore et vultu geris!
Si vocem haberes, nulla prior ales foret.
At ille stultus, dum vult vocem ostendere,

Emisit ore caseum, quem celeriter
Dolosa vulpes avidis rapuit dentibus.
Tum demum ingemuit corvi deceptus stupor.

FABULA XIV.

HOMO ET ARBORES.

Pereunt auxilium qui suis dant hostibus.
Facta securi quidam ab arboribus petit,
E ligno firmo ut sibi manubrium darent.
Homini jusserunt omnes oleastrum dari.
Accepit munus, aptata et manubrio
Bipenni coepit magna excidere robora.
Hic dum, quae vellet, eligebat, fraxino
Dixisse fertur quercus: Merito caedimur.

FABULA XV.

CORNIX ASTUTA.

Ad urnam cornix sitiens semiplenam aquae
Accessit atque conata est evertere.
Sed quum videret stare fortem, calculos
In urnam misit, quorum multitudine
Aqua est porrecta sursum et satiavit sitim.
Hac re probatur quantum ingenium polleat;
Virtute semper praevalet sapientia.

FABULA XVI.

EX SUTORE MEDICUS.

Malus quum sutor inopia deperditus
Medicinam ignoto facere coepisset loco
Et venditaret falso antidotum nomine,
Verbosis adquisivit sibi famam strophis.
Hîc quum jaceret morbo confectus gravi,
Rex urbis, ejus experiendi gratia
Scyphum poposcit: fusa dein simulans aqua
Illius miscere antidoto se toxicum,
Ebibere jussit ipsum posito praemio.
Timore mortis ille tum confessus est
Non artis ulla medicae se prudentia,

Verum stupore vulgi factum nobilem.
Rex advocata concione haec edidit:
Quantae putatis esse vos dementiae,
Qui capita vestra non dubitatis credere,
Cui calceandos nemo commisit pedes?
Hoc pertinere vere ad illos dixerim,
Quorum stultitia quaestus impudentiae est.

FABULA XVII.

ASINUS AD SENEM PASTOREM.

In principatu commutando saepius
Nil praeter domini nomen mutant pauperes.
Id esse verum parva haec fabella indicat.
Asellum in prato timidus pascebat senex.
Is hostium clamore subito territus
Suadebat asino fugere, ne possent capi.
At ille lentus: Quaeso, num binas mihi
Clitellas impositurum victorem putas?
Senex negavit. Ergo quid refert mea,
Cui serviam? clitellas dum portem meas.

FABULA XVIII.

OVIS, CERVUS ET LUPUS.

Fraudator homines quum advocat sponsum improbos,
Non rem expedire, sed mala vitare expedit.
Ovem rogabat cervus modium tritici
Lupo sponsore. At illa praemetuens dolum:
Rapere atque abire semper adsuevit lupus,
Tu de conspectu fugere veloci impetu;
Ubi vos requiram, quum dies advenerit?

FABULA XIX.

OVIS, CANIS ET LUPUS.

Solent mendaces luere poenas maleficî.
Calumniator ab ove quum peteret canis,
Quem commodasse panem se contenderet,
Lupus citatus testis non unum modo
Deberi dixit, verum adfirmavit decem.

Ovis damnata falso testimonio
Quod non debebat solvit. Post paucos dies
Bidens jacentem in fovea conspexit lupum:
Haec, inquit, merces fraudis a superis datur.

FABULA XX.

MULIER PARTURIENS.

Nemo libenter recolit qui laesit locum.
Instante partu mulier actis mensibus
Humo jacebat flebiles gemitus ciens.
Vir est hortatus, corpus lecto reciperet,
Onus naturae melius quo deponeret.
Minime, inquit, illo posse confido loco
Malum finiri, quo conceptum est initio.

FABULA XXI.

CANIS PARTURIENS.

Habent insidias hominis blanditiae mali:
Quas ut vitemus, versus subjecti monent.
Canis parturiens quum rogasset alteram,
Ut fetum in ejus tugurio deponeret,
Facile impetravit: deinde reposcenti locum
Preces admovit, tempus exorans breve,
Dum firmiores catulos posset ducere.
Hoc quoque consumpto flagitare validius
Cubile coepit. Si mihi et turbae meae
Par, inquit, esse potueris, cedam loco.

FABULA XXII.

CANES FAMELICI.

Stultum consilium non modo effectu caret,
Sed ad perniciem quoque mortales devocat.
Corium depressum in fluvio viderunt canes.
Id ut comesse extractum possent facilius,
Aquam coepere ebibere: sed rupti prius
Periere, quam quod petierant contingerent.

FABULA XXIII.

LEO SENEX, APER, TAURUS ET ASINUS.

Quicunque amisit dignitatem pristinam,
Ignavis etiam jocus est in casu gravi.
Defectus annis et desertus viribus
Leo quum jaceret spiritum extremum trahens,
Aper fulmineis ad eum venit dentibus
Et vindicavit ictu veterem injuriam.
Infestis taurus mox confodit cornibus
Hostile corpus. Asinus, ut vidit ferum
Impune laedi, calcibus frontem extudit.
At ille exspirans: Fortes indigne tuli
Mihi insultare: te, naturae dedecus,
Quod ferre morte cogor, bis videor mori.

FABULA XXIV.

MUSTELA ET HOMO.

Mustela ab homine prensa, quum instantem necem
Effugere vellet: Quaeso, parce, inquit, mihi,
Quae tibi molestis muribus purgo domum.
Respondit ille: Faceres si causa mea,
Gratum esset et dedissem veniam supplici.
Nunc quia laboras, ut fruaris reliquiis,
Quas sunt rosuri, simul et ipsos devores,
Noli imputare vanum beneficium mihi.
Atque ita locutus improbam leto dedit.
Hoc in se dictum debent illi agnoscere,
Quorum privata servit utilitas sibi
Et meritum inane jactant imprudentibus.

FABULA XXV.

CANIS FIDELIS.

Repente liberalis stultis gratus est,
Verum peritis inritos tendit dolos.
Nocturnus quum fur panem misisset cani,
Objecto tentans an cibo posset capi:
Heus, inquit, linguam vis meam praecludere,

Ne latrem pro re domini? Multum falleris.
Namque ista subita me jubet benignitas
Vigilare, facias ne mea culpa lucrum.

FABULA XXVI.

RANA RUPTA ET BOS.

Inops, potentem dum vult imitari, perit.
In prato quondam rana conspexit bovem
Et tacta invidia tantae magnitudinis
Rugosam inflavit pellem: tum natos suos
Interrogavit, an bove esset latior.
Illi negarunt. Rursus intendit cutem
Majore nisu et simili quaesivit modo,
Quis major esset. Illi dixerunt, bovem.
Novissime indignata, dum vult validius
Inflare sese, rupto jacuit corpore.

FABULA XXVII.

CANES ET CORCODILI.

Consilia qui dant prava cautis hominibus,
Et perdunt operam et deridentur turpiter.
Canes currentes bibere in Nilo flumine,
A corcodilis ne rapiantur, traditum est.
Igitur quum currens bibere coepisset canis,
Sic corcodilus: Quamlibet lambe otio,
Potatum accede; noli temere de dolo,
Ait, vereri. At ille: Facerem, me Hercule,
Nisi esse scirem carnis te cupidum meae.

FABULA XXVIII.

VULPES ET CICONIA.

Nulli nocendum: si quis vero laeserit,
Multandum simili jure fabella admonet.
Vulpes ad coenam dicitur ciconiam
Prior invitasse et illi in patena liquidam
Posuisse sorbitionem, quam nullo modo
Gustare esuriens potuerit ciconia.
Quae vulpem quum revocasset, intrito cibo

Plenam lagonam posuit: huic rostrum inserens
Satiatur ipsa et torquet convivam fame.
Quae quum lagonae collum frustra lamberet,
Peregrinam sic locutam volucrem accepimus:
Suà quisque exempla debet aequo animo pati.

FABULA XXIX.

CANIS ET THESAURUS ET VULTURIUS.

Haec res avaris esse conveniens potest
Et qui humiles nati, dici locupletes student.
Humana effodiens ossa thesaurum canis
Invenit et violarat quia Manes deos,
Injecta est illi divitiarum cupiditas,
Poenas ut sanctae religioni penderet.
Itaque aurum dum custodit, oblitus cibi
Fame est consumptus; quem stans vulturius super
Fertur locutus: O canis, merito jaces,
Qui concupisti subito regales opes,
Trivio conceptus et educatus stercore.

FABULA XXX.

VULPES ET AQUILA.

Quamvis sublimes debent humiles metuere,
Vindicta docili quia patet sollertiae.
Vulpinos catulos aquila quondam sustulit
Nidoque posuit pullis, escam ut carperent.
Hanc persecuta mater orare incipit,
Ne tantum miserae luctum importaret sibi.
Contempsit illa, tuta quippe ipso loco.
Vulpes ab ara rapuit ardentem facem
Totamque flammis arborem circumdedit,
Hosti dolorem damno miscens sanguinis.
Aquila ut periclo mortis eriperet suos
Incolumes natos supplex vulpi tradidit.

FABULA XXXI.

ASINUS INRIDENS APRUM.

Plerumque stulti risum dum captant levem,

Gravi destringunt alios contumelia
Et sibi nocivum concitant periculum.
Asellus apro quum fuisset obvius:
Salve, inquit frater. Ille indignans repudiat
Officium et quaerit, cur sic mentiri velit.
Asinus demisso pene: Similem si negas
Tibi me esse, certe simile est hoc rostro tuo.
Aper, quum vellet facere generosum impetum,
Repressit iram et: Facilis vindicta est mihi,
Sed inquinari nolo ignavo sanguine.

FABULA XXXII.

RANAE METUENTES TAURORUM PROELIA.

Humiles laborant, ubi potentes dissident.
Rana in palude pugnam taurorum intuens:
Heu quanta nobis instat pernicies! ait.
Interrogata ab alia, cur hoc diceret,
De principatu quum illi certarent gregis
Longeque ab ipsis degerent vitam boves:
Est statio separata ac diversum genus;
Sed pulsus regno nemoris qui profugerit,
Paludis in secreta veniet latibula
Et proculcatas obteret duro pede.
Ita caput ad nostrum furor illorum pertinet.

FABULA XXXIII.

MILUUS ET COLUMBAE.

Qui se committit homini tutandum improbo,
Auxilia dum requirit, exitium invenit.
Columbae saepe quum fugissent miluum
Et celeritate pennae vitassent necem,
Consilium raptor vertit ad fallaciam
Et genus inerme tali decepit dolo:
Quare sollicitum potius aevum ducitis,
Quam regem me creatis icto foedere,
Qui vos ab omni tutas praestem injuria?
Illae credentes tradunt sese miluo;
Qui regnum adeptus coepit vesci singulas,

Et exercere imperium saevis unguibus.
Tunc de relicuis una: Merito plectimur.

LIBER SECUNDUS.

AUCTOR.

Exemplis continetur Aesopi genus;
Nec aliud quicquam per fabellas quaeritur,
Quam corrigatur error ut mortalium
Acuatque sese diligens industria.
Quicunque fuerit ergo narrandi jocus,
Dum capiat aurem et servet propositum suum,
Re commendatur, non auctoris nomine.
Equidem omni cura morem servabo senis;
Sed si libuerit aliquid interponere,
Dictorum sensus ut delectet varietas,
Bonas in partes, lector, accipias velim.
Ita, si rependet illam brevitas gratiam,
Cujus verbosa ne sit commendatio,
Attende, cur negare cupidis debeas,
Modestis etiam offerre, quod non petierint.

FABULA I.

JUVENCUS, LEO ET PRAEDATOR.

Super juvencum stabat dejectum leo.
Praedator intervenit partem postulans.
Darem, inquit, nisi soleres per te sumere:
Et improbum rejecit. Forte innoxius
Viator est deductus in eundem locum
Feroque viso retulit retro pedem.
Cui placidus ille: Non est quod timeas, ait;
Et, quae debetur pars tuae modestiae,
Audacter tolle. Tunc diviso tergore
Silvas petivit, homini ut accessum daret.
Exemplum egregium prorsus et laudabile;
Verum est aviditas dives et pauper pudor.

FABULA II.
ANUS DILIGENS JUVENEM, ITEM PUELLA.

A feminis utcunque spoliari viros,
Ament, amentur, nempe exemplis discimus.
Aetatis mediae quendam mulier non rudis
Tenebat annos celans elegantia,
Animosque ejusdem pulchra juvenis ceperat.
Ambae, videri dum volunt illi pares,
Capillos homini legere coepere invicem.
Qui se putaret fingi cura mulierum,
Calvus repente factus est; nam funditus
Canos puella, nigros anus evellerat.

FABULA III.
AESOPUS AD QUENDAM DE SUCCESSU IMPROBORUM.

Laceratus quidam morsu vehementis canis
Tinctum cruore panem misit malefico,
Audierat esse quod remedium vulneris.
Tunc sic Aesopus: Noli coram pluribus
Hoc facere canibus, ne nos vivos devorent,
Quum scierint esse tale culpae praemium.
Successus improborum pluros allicit.

FABULA IV.
AQUILA, FELES ET APER.

Aquila in sublimi quercu nidum fecerat;
Feles cavernam nacta in media pepererat;
Sus nemoris cultrix fetum ad imam posuerat.
Tum fortuitum feles contubernium
Fraude et scelesta sic evertit malitia.
Ad nidum scandit volucris: Pernicies, ait,
Tibi paratur, forsan et miserae mihi;
Nam fodere terram quod vides quotidie
Aprum insidiosum, quercum vult evertere,
Ut nostram in plano facile progeniem opprimat.
Terrore offuso et perturbatis sensibus

Derepit ad cubile setosae suis:
Magno, inquit, in periclo sunt nati tui;
Nam, simul exieris pastum cum tenero grege,
Aquila est parata rapere porcellos tibi.
Hunc quoque timore postquam complevit locum,
Dolosa tuto condidit sese cavo.
Inde evagata noctu suspenso pede,
Ubi esca se replevit et prolem suam,
Pavorem simulans prospicit toto die.
Ruinam metuens aquila ramis desidet;
Aper rapinam vitans non prodit foras.
Quid multa? Inedia sunt consumpti cum suis
Felisque catulis largam praebuerunt dapem.
  Quantum homo bilinguis saepe concinnet mali,
Documentum habere stulta credulitas potest.

FABULA V.

CAESAR [AD GRAECULUM.

  Rhodi Tiberius Nero, captus insulae
Salubritate, quum tribunus viveret,
Non raro, ut Musis ipse deditus, in scholis
Sophos audivit atque officia mutuo
Ex aequo prope cum plurimis exercuit.
Ibi Diogenes, grammaticus pernobilis,
Quibusque solitus disputare sabbatis,
Venientem quondam, ut se docentem extra ordinem
Audiret, non admisit ac per servulum
In septimum superbus distulit diem.
Salutaturus hic ut venit postea
Romam, pro foribus adstantem nihil amplius
Admonuit Caesar quam post annum septimum
Ad se salutandum ut vellet revertier.
  Nil Graeculorum fastu est impudentius.]

FABULA VI.

ITEM CAESAR AD ATRIENSEM.

  Est ardelionum quaedam Romae natio,
Trepide concursans, occupata in otio,

Gratis anhelans, multa agendo nihil agens,
Sibi molesta et aliis odiosissima.
Hanc emendare, si tamen possum, volo
Vera fabella: pretium est operae attendere.
Caesar Tiberius quum petens Neapolim
In Misenensem villam venisset suam,
Quae monte summo posita Luculli manu
Prospectat Siculum et respicit Tuscum mare:
Ex alticinctis unus atriensibus,
Cui tunica ab humeris linteo Pelusio
Erat destricta, cirris dependentibus,
Perambulante laeta domino viridia,
Alveolo coepit ligneo conspergere
Humum aestuantem, jactans officio comam;
Sed deridetur. Inde notis flexibus
Praecurrit alium in xystum, sedans pulverem.
Agnoscit hominem Caesar remque intellegit.
Id ut putavit esse nescio quid boni:
Heus! inquit dominus. Ille enimvero adsilit,
Donationis alacer certae gaudio.
Tum sic jocata est tanta majestas ducis:
Non multum egisti et opera nequicquam perit;
Multo majoris alapae mecum veneunt.

FABULA VII.

AQUILA ET CORNIX.

Contra potentes nemo est munitus satis;
Si vero accessit consiliator maleficus,
Vis et nequitia quicquid oppugnant, ruit.
Aquila in sublime sustulit testudinem.
Quae quum abdidisset cornea corpus domo
Nec ullo pacto laedi posset condita,
Venit per auras cornix et propter volans:
Opimam sane praedam rapuisti unguibus;
Sed nisi monstraro quid sit faciendum tibi,
Gravi nequicquam te lassabit pondere.
Promissa parte suadet, ut scopulum super
Altis ab astris duram inlidat corticem,

Qua comminuta facile vescatur cibo.
Inducta verbis aquila, monitis paruit,
Simul et magistrae large divisit dapem.
Sic tuta quae naturae fuerat munere,
Impar duabus occidit tristi nece.

FABULA VIII.
MULI DUO ET VECTORES.

Muli gravati sarcinis ibant duo:
Unus ferebat fiscos cum pecunia,
Alter tumentes multo saccos hordeo.
Ille onere dives celsa cervice eminet
Clarumque collo jactat tintinnabulum,
Comes quieto sequitur et placido gradu.
Subito latrones ex insidiis advolant
Interque caedem ferro mulum sauciant,
Diripiunt nummos, neglegunt vile hordeum.
Spoliatus igitur casus quum fleret suos:
Equidem, inquit alter, me contemptum gaudeo,
Nam nil amisi nec sum laesus vulnere.
Hoc argumento tuta est hominum tenuitas:
Magnae periclo sunt opes obnoxiae.

FABULA IX.
CERVUS AD BOVES.

Cervus nemorosis excitatus latibulis,
Ut venatorum fugeret instantem necem,
Caeco timore proximam villam petit
Et opportuno se bovili condidit.
Hîc bos latenti: Quidnam voluisti tibi,
Infelix, ultro qui ad necem cucurreris
Hominumque tecto spiritum commiseris?
At ille supplex: Vos modo, inquit, parcite;
Occasione rursus erumpam data.
Spatium diei noctis excipiunt vices.
Frondem bubulcus adfert nec ideo videt.
Eunt subinde et redeunt omnes rustici,
Nemo animadvertit: transit etiam vilicus,

Nec ille quicquam sentit. Tum gaudens ferus
Bubus quietis agere coepit gratias,
Hospitium adverso quod praestiterint tempore.
Respondit unus: Salvum te cupimus quidem;
Sed ille, qui oculos centum habet, si venerit,
Magno in periclo vita vertetur tua.
Haec inter ipse dominus a cena redit
Et, quia corruptos viderat nuper boves,
Accedit ad praesepe: Cur frondis parum est,
Stramenta desunt? Tollere haec aranea
Quantum est laboris? Dum scrutatur singula,
Cervi quoque alta conspicatur cornua;
Quem convocata jubet occidi familia
Praedamque tollit. Haec significat fabula,
Dominum videre plurimum in rebus suis.

AUCTOR.

Aesopi ingenio statuam posuere Attici
Servumque collocarunt aeterna in basi,
Patere honori scirent ut cuncti viam
Nec generi tribui, sed virtuti, gloriam.
Quoniam occuparat alter, ne primus forem,
Ne solus esset, studui; quod superfuit:
Nec haec invidia, verum est aemulatio.
Quod si labori faverit Latium meo,
Plures habebit, quos opponat Graeciae.
Si livor obtrectare curam voluerit,
Non tamen eripiet laudis conscientiam.
Si nostrum studium pervenit ad aures tuas
Et arte fictas animus sentit fabulas,
Omnem querelam submovet felicitas.
Sin autem doctus illis occurrit labor,
Sinistra quos in lucem natura extulit
Nec quicquam possunt nisi meliores carpere,
Fatale exitium corde durato feram,
Donec fortunam criminis pudeat sui.

LIBER TERTIUS.

PHAEDRUS AD EUTYCHUM.

Phaedri libellos legere si desideras,
Vaces oportet, Eutyche, a negotiis,
Ut liber animus sentiat vim carminis.
Verum, inquis, tanti non est ingenium tuum,
Momentum ut horae pereat officii mei.
Non ergo causa est manibus id tangi tuis,
Quod occupatis auribus non convenit.
Fortasse dices: Aliquae venient feriae,
Quae me soluto pectore ad studium vocent.
Legesne, quaeso, potius viles nenias,
Impendas curam quam reï domesticae,
Reddas amicis tempora, uxori vaces,
Animum relaxes, otium des corpori,
Ut adsuëtam fortius praestes vicem?
Mutandum tibi propositum est et vitae genus,
Intrare si Musarum limen cogitas.
Ego, quem Pierio mater enixa est jugo,
In quo tonanti sancta Mnemosyne Jovi
Fecunda novies artium peperit chorum,
Quamvis in ipsa pene natus sim schola
Curamque habendi penitus corde eraserim
Et laude invicta vitam in hanc incubuerim
Fastidiose tamen in coetum recipior.
Quid credis illi accidere, qui magnas opes
Exaggerare quaerit omni vigilia,
Docto labori dulce praeponens lucrum?
Sed jam quodcunque fuerit, ut dixit Sinon,
Ad regem quum Dardaniae perductus foret,
Librum exarabo tertium Aesopi stilo,
Honori et meritis dedicans illum tuis.
Quem si leges, laetabor; sin autem minus,
Habebunt certe, quo se oblectent posteri.
Nunc, fabularum cur sit inventum genus,
Brevi docebo. Servitus obnoxia,
Quia quae volebat non audebat dicere,

Affectus proprios in fabellas transtulit
Calumniamque fictis elusit jocis.
Illius porro ego semita feci viam,
Et cogitavi plura quam reliquerat,
In calamitatem deligens quaedam meam.
Quod si accusator alius Sejano foret,
Si testis alius, judex alius denique,
Dignum faterer esse me tantis malis,
Nec his dolorem delenirem remediis.
Suspicione si quis errabit sua
Et rapiet ad se, quod erit commune omnium,
Stulte nudabit animi conscientiam.
Huic excusatum me velim nihilominus:
Neque enim notare singulos mens est mihi,
Verum ipsam vitam et mores hominum ostendere.
  Rem me professum dicet fors aliquis gravem.
Si Phryx Aesopus potuit, si Anacharsis Scytha
Aeternam famam condere ingenio suo:
Ego, litteratae qui sum propior Graeciae,
Cur somno inerti deseram patriae decus?
Threïssa quum gens numeret auctores suos,
Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo,
Qui saxa cantu movit et domuit feras
Hebrique tenuit impetus dulci mora.
Ergo hinc abesto livor; ne frustra gemas,
Quoniam sollemnis mihi debetur gloria.
  Induxi te ad legendum; sincerum mihi
Candore noto reddas judicium peto.

FABULA I.

ANUS AD AMPHORAM.

  Anus jacere vidit epotam amphoram,
Adhuc Falerna faece et testa nobili
Odorem quae jocundum late spargeret.
Hunc postquam totis avida traxit naribus:
O suavis anima! quale in te dicam bonum
Antehac fuisse, tales quum sint reliquiae?
  Hoc quo pertineat, dicet, qui me noverit.

FABULA II.
PANTHERA ET PASTORES.

Solet a despectis par referri gratia.
Panthera imprudens olim in foveam decidit.
Videre agrestes: alii fustes congerunt,
Alii onerant saxis: quidam contra miseriti
Periturae quippe, quamvis nemo laederet,
Misere panem, ut sustineret spiritum.
Nox insecuta est: abeunt securi domum,
Quasi inventuri mortuam postridie.
At illa, vires ut refecit languidas,
Veloci saltu fovea sese liberat
Et in cubile concito properat gradu.
Paucis diebus interpositis provolat,
Pecus trucidat, ipsos pastores necat,
Et cuncta vastans saevit irato impetu.
Tum sibi timentes, qui ferae pepercerant,
Damnum haud recusant, tantum pro vita rogant.
At illa: Memini qui me saxo petierit,
Qui panem dederit: vos timere absistite;
Illis revertor hostis, qui me laeserunt.

FABULA III.
AESOPUS ET RUSTICUS.

Usu peritus hariolo velocior
Vulgo esse fertur, causa sed non dicitur,
Notescet quae nunc primum fabella mea.
Habenti cuidam pecora pepererunt oves
Agnos humano capite. Monstro exterritus
Ad consulendos currit maerens hariolos.
Hic pertinere ad domini respondet caput
Et avertendum victima periculum.
Ille autem adfirmat cònjugem esse adulteram
Et insitivos significari liberos,
Sed expiari posse majore hostia.
Quid multa? Variis dissident sententiis
Hominisque curam cura majore adgravant.

Aesopus ibi stans, naris emunctae senex,
Natura nunquam verba cui potuit dare:
Si procurare vis ostentum, rustice,
Uxores, inquit, da tuis pastoribus.

FABULA IV.

LANIUS ET SIMIUS.

Pendere ad lanium quidam vidit simium,
Inter relicüas merces atque opsonia;
Quaesivit, quidnam saperet? Tum lanius jocans:
Quale, inquit, caput est, talis praestatur sapor.
Ridicule magis hoc dictum quam vere aestimo;
Quando et formosos saepe inveni pessimos,
Et turpi facie multos cognovi optimos.

FABULA V.

AESOPUS ET PETULANS.

Successus ad perniciem multos devocat.
Aesopo quidam petulans lapidem impegerat.
Tanto, inquit, melior! Assem deinde illi dedit,
Sic prosecutus: Plus non habeo me Hercule,
Sed, unde accipere possis, monstrabo tibi.
Venit ecce dives et potens: huic similiter
Impinge lapidem et dignum accipies praemium.
Persuasus ille fecit, quod monitus fuit;
Sed spes fefellit impudentem audaciam:
Comprensus namque poenas persolvit cruce.

FABULA VI.

MUSCA ET MULA.

Musca in temone sedit et mulam increpans:
Quam tarda es! inquit, non vis citius progredi?
Vide, ne dolone collum compungam tibi.
Respondit illa: Verbis non moveor tuis;
Sed istum timeo, sella qui prima sedens
Jugum flagello temperat lento meum
Et ora frenis continet spumantibus.
Quapropter aufer frivolam insolentiam;

Ubi sit tardandum et ultro currendum scio.
Hac derideri fabula merito potest,
Qui sine virtute vanas exercet minas.

FABULA VII.

LUPUS AD CANEM.

Quam dulcis sit libertas, breviter proloquar.
Cani perpasto macie confectus lupus
Forte occucurrit: dein salutatum invicem
Ut restiterunt: Unde sic, quaeso, nites?
Aut quo cibo fecisti tantum corporis?
Ego, qui sum longe fortior, pereo fame.
Canis simpliciter: Eadem est conditio tibi,
Praestare domino si par officium potes.
Quod? inquit ille. Custos ut sis liminis,
A furibus tuearis et noctu domum.
Ego vero sum paratus: nunc patior nives
Imbresque in silvis asperam vitam trahens:
Quanto est facilius mihi sub tecto vivere,
Et otiosum largo satiari cibo?
Veni ergo mecum. Dum procedunt, aspicit
Lupus a catena collum detritum cani.
Unde hoc, amice? Nihil est. Dic, quaeso, tamen.
Quia videor acer, alligant me interdiu,
Luce ut quiescam et vigilem, nox quum venerit:
Crepusculo solutus, qua visum est, vagor.
Adfertur ultro panis; de mensa sua
Dat ossa dominus; frusta jactant familia
Et, quod fastidit quisque, pulmentarium.
Sic sine labore venter impletur meus.
Age, si quo abire est animus, est licentia?
Non plane est, inquit. Fruere, quae laudas, canis:
Regnare nolo, liber ut non sim mihi.

FABULA VIII.

SOROR ET FRATER.

Praecepto monitus saepe te considera.
Habebat quidam filiam turpissimam

Idemque insignem pulchra facie filium.
Hi, speculum in cathedra matris ut positum fuit,
Pueriliter ludentes forte inspexerunt.
Hic se formosum jactat: illa irascitur
Nec gloriantis sustinet fratris jocos,
Accipiens quippe cuncta in contumeliam.
Ergo ad patrem decurrit laesura invicem
Magnaque invidia criminatur filium,
Vir natus quod rem feminarum tetigerit.
Amplexus ille utrumque et carpens oscula
Dulcemque in ambos caritatem partiens:
Quotidie, inquit, speculo vos uti volo:
Tu formam ne corrumpas nequitiae malis;
Tu faciem ut istam moribus vincas bonis.

FABULA IX.
SOCRATES AD AMICOS.

Vulgare amici nomen, sed rara est fides.
Quum parvas aedes sibi fundasset Socrates,
(Cujus non fugio mortem, si famam adsequar,
Et cedo invidiae, dummodo absolvar cinis,)
Ex populo sic nescio quis, ut fieri solet:
Quaeso, tam angustam talis vir ponis domum?
Utinam, inquit, veris hanc amicis impleam!

FABULA X.
POËTA.

Periculosum est credere et non credere.
Utriusque exemplum breviter exponam rei.
Hippolytus obiit, quia novercae creditum est;
Cassandrae quia non creditum, ruit Ilium.
Ergo exploranda est veritas multum, prius
Quam stulta prave judicet sententia.
Sed fabulosam ne vetustatem eleves,
Narrabo tibi memoria quod factum est mea.
Maritus quidam quum diligeret conjugem
Togamque puram jam pararet filio,
Seductus in secretum a liberto est suo,

Sperante heredem suffici se proximum.
Qui quum de puero multa mentitus foret
Et plura de flagitiis castae mulieris,
Adjecit id, quod sentiebat maxime
Doliturum amanti, ventitare adulterum
Stuproque turpi pollui famam domus.
Incensus ille falso uxoris crimine
Simulavit iter ad villam clamque in oppido
Subsedit: deinde noctu subito januam
Intravit, recta cubiculum uxoris petens,
In quo dormire mater natum jusserat,
Aetatem adultam servans diligentius.
Dum quaerunt lumen, dum concursant familia,
Irae furentis impetum non sustinens
Ad lectum accedit, tentat in tenebris caput.
Ut sentit tonsum, gladio pectus transigit,
Nihil respiciens, dum dolorem vindicet.
Lucerna adlata, simul adspexit filium
Sanctamque uxorem dormientem cubiculo,
Sopita primo quae nil somno senserat;
Repraesentavit in se poenam facinoris
Et ferro incubuit, quod credulitas strinxerat.
Accusatores postularunt mulierem
Romamque pertraxerunt ad centumviros.
Maligna insontem deprimit suspicio,
Quod bona possideat. Stant patroni fortiter
Causam tuentes innocentis feminae.
A Divo Augusto tunc petiere judices,
Ut adjuvaret juris jurandi fidem,
Quod ipsos error implicuisset criminis.
Qui postquam tenebras dispulit calumniae
Certumque fontem veritatis repperit:
Luat, inquit, poenas causa libertus mali;
Namque orbam nato simul et privatam viro
Miserandam potius quam damnandam existimo.
Quod si delata perscrutatus crimina
Paterfamilias esset, si mendacium
Subtiliter limasset, a radicibus

Non evertisset scelere funesto domum.
Nil spernat auris, nec tamen credat statim.
Quandoquidem et illi peccant, quos minime putes,
Et qui non peccant, impugnantur fraudibus.
Hoc admonere simplices etiam potest,
Opinione alterius ne quid ponderent:
Ambitio namque dissidens mortalium
Aut gratiae subscribit aut odio suo.
Erit ille notus, quem per te cognoveris.
Haec exsecutus sum propterea pluribus,
Brevitate nimia quoniam quosdam offendimus.

FABULA XI.

EUNUCHUS AD IMPROBUM.

Eunuchus litigabat cum quodam improbo,
Qui super obscena dicta et petulans jurgium
Damnum insectatus est amissi corporis.
En, ait, hoc unum est, cur laborem validius,
Integritatis testes quia desunt mihi.
Sed quid fortunae, stulte, delictum arguis?
Id demum est homini turpe, quod meruit pati.

FABULA XII.

PULLUS AD MARGARITAM.

In sterquilino pullus gallinaceus
Dum quaerit escam, margaritam repperit.
Jaces indigno, quanta res, inquit, loco!
Hoc si quis pretii cupidus vidisset tui,
Olim redisses ad splendorem pristinum.
Ego quod te inveni, potior cui multo est cibus,
Nec tibi prodesse nec mihi quicquam potest.
Hoc illis narro, qui me non intellegunt.

FABULA XIII.

APES ET FUCI, VESPA JUDICE.

Apes in alta quercu fecerant favos:
Hos fuci inertes esse dicebant suos.
Lis ad forum deducta est, vespa judice.

Quae genus utrumque nosset quum pulcherrime,
Legem duabus hanc proposuit partibus:
Non inconveniens corpus et par est color,
In dubium plane res ut merito venerit.
Sed ne religio peccet imprudens mea,
Alvos accipite et ceris opus infundite,
Ut ex sapore mellis et forma favi,
De quîs nunc agitur, auctor horum appareat.
Fuci recusant: apibus conditio placet.
Tunc illa talem protulit sententiam:
Apertum est quis non possit, et quis fecerit.
Quapropter apibus fructum restituo suum.
Hanc praeterissem fabulam silentio,
Si pactam fuci non recusassent fidem.

FABULA XIV.

DE LUSU ET SEVERITATE.

Puerorum in turba quidam ludentem Atticus
Aesopum nucibus quum vidisset, restitit
Et quasi delirum risit. Quod sensit simul
Derisor potius quam deridendus senex,
Arcum retensum posuit in media via:
Heus! inquit, sapiens, expedi, quid fecerim.
Concurrit populus. Ille se torquet diu
Nec quaestionis positae causam intellegit.
Novissime succumbit. Tum victor sophus:
Cito rumpes arcum, semper si tensum habueris;
At si laxaris, quum voles erit utilis.
Sic ludus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

FABULA XV.

CANIS AD AGNUM.

Inter capellas agno balanti canis:
Stulte, inquit, erras; non est hîc mater tua;
Ovesque segregatas ostendit procul.
Non illam quaero, quae, quum libitum est, concipit,
Dein portat onus ignotum certis mensibus,

Novissime prolapsam effundit sarcinam;
Verum illam, quae me nutrit admoto ubere
Fraudatque natos lacte, ne desit mihi.
Tamen illa est potior, quae te peperit. Non ita est.
Unde illa scivit, niger an albus nascerer?
Age porro; parere si voluisset feminam,
Quid profecisset, quum crearer masculus?
Beneficium magnum sane natali dedit,
Ut exspectarem lanium in horas singulas!
Cujus potestas nulla in gignendo fuit,
Cur hac sit potior, quae jacentis miserita est
Dulcemque sponte praestat benevolentiam?
Facit parentes bonitas, non necessitas.
His demonstrare voluit auctor versibus
Obsistere homines legibus, meritis capi.

FABULA XVI.

CICADA ET NOCTUA.

Humanitati qui se non accommodat,
Plerumque poenas oppetit superbiae.
Cicada acerbum noctuae convicium
Faciebat, solitae victum in tenebris quaerere
Cavoque ramo capere somnum interdiu.
Rogata est, ut taceret. Multo validius
Clamare coepit. Rursus admota prece
Accensa magis est. Noctua ut vidit sibi
Nullum esse auxilium et verba contemni sua,
Hac est adgressa garrulam fallacia:
Dormire quia me non sinunt cantus tui,
Sonare cithara quos putes Apollinis,
Potare est animus nectar, quod Pallas mihi
Nuper donavit; si non fastidis, veni;
Una bibamus. Illa, quae arebat siti,
Simul cognovit vocem laudari suam,
Cupide advolavit. Noctua egressa e cavo
Trepidantem consectata est et leto dedit.
Sic viva quod negarat tribuit mortua.

FABULA XVII.

ARBORES IN DEORUM TUTELA.

Olim, quas vellent esse in tutela sua,
Divi legerunt arbores. Quercus Jovi
Et myrtus Veneri placuit, Phoebo laurea,
Pinus Cybebae, populus celsa Herculi.
Minerva admirans, quare steriles sumerent,
Interrogavit. Causam dixit Juppiter:
Honorem fructu ne videamur vendere.
At, me Hercules, narrabit quod quis voluerit,
Oliva nobis propter fructum est gratior.
Tunc sic deorum genitor atque hominum sator:
O nata, merito sapiens dicere omnibus!
Nisi utile est quod facimus, stulta est gloria.
Nihil agere quod non prosit fabella admonet.

FABULA XVIII.

PAVO AD JUNONEM DE VOCE SUA.

Pavo ad Junonem venit indigne ferens,
Cantus luscinii quod sibi non tribuerit;
Illum esse cunctis auribus admirabilem,
Se derideri, simul ac vocem miserit.
Tunc consolandi gratia dixit dea:
Sed forma vincis, vincis magnitudine;
Nitor smaragdi collo praefulget tuo
Pictisque plumis gemmeam caudam explicas.
Quo mî, inquit, mutam speciem, si vincor sono?
Fatorum arbitrio partes sunt vobis datae:
Tibi forma, vires aquilae, luscinio melos,
Augurium corvo, laeva cornici omina,
Omnesque propriis sunt contentae dotibus.
Noli adfectare quod tibi non est datum,
Delusa ne spes ad querelam recidat.

FABULA XIX.

AESOPUS RESPONDET GARRULO.

Aesopus domino solus quum esset familia,
Parare cenam jussus est maturius.

Ignem ergo quaerens, aliquot lustravit domus,
Tandemque invenit, ubi lucernam accenderet.
Tum circueunti fuerat quod iter longius,
Effecit brevius: namque recta per forum
Coepit redire. Et quidam e turba garrulus:
Aesope, medio sole quid cum lumine?
Hominem, inquit, quaero, et abiit festinans domum.
Hoc si molestus ille ad animum rettulit,
Sensit profecto se hominem non visum seni,
Intempestive qui occupato adluserit.

POËTA.

Supersunt mihi quae scribam, sed parco sciens;
Primum esse ne tibi videar molestior,
Distringit quem multarum rerum varietas;
Dein si quis eadem forte conari velit,
Habere ut possit aliquid operis residui:
Quamvis materiae tanta abundet copia,
Labori faber ut desit, non fabro labor.
Brevitati nostrae praemium ut reddas, peto,
Quod es pollicitus: exhibe vocis fidem.
Nam vita morti propior est quotidie,
Et hoc minus perveniet ad me muneris,
Quo plus consumet temporis dilatio.
Si cito rem perages, usus fiet longior;
Fruar diutius, si celerius cepero.
Languentis aevi dum sunt aliquae reliquiae,
Auxilio locus est: olim senio debilem
Frustra adjuvare bonitas nitetur tua,
Quum jam desierit esse beneficio utilis
Et mors vicina flagitabit debitum.
Stultum admovere tibi preces existimo,
Proclivis ultro quum sit misericordia.
Saepe impetravit veniam confessus reus:
Quanto innocenti justius debet dari?
Tuae sunt partes; fuerunt aliorum prius,
Dein simili gyro venient aliorum vices.
Decerne quod religio, quod patitur fides,

Et graviter me tutare judicio tuo.
Excedit animus quem proposuit terminum;
Sed difficulter continetur spiritus,
Integritatis qui sincerae conscius
A noxiorum premitur insolentiis.
Qui sint, requires; apparebunt tempore.
Ego, quondam legi quam puer sententiam,
„Palam mutire plebejo piaculum est,“
Dum sanitas constabit, pulchre meminero.

LIBER QUARTUS.

POËTA AD PARTICULONEM.

Quum destinassem terminum operi statuere
In hoc, ut aliis esset materiae satis,
Consilium tacito corde damnavi meum.
Nam si quis talis est etiam tituli appetens,
Quo pacto demonstrabit, quidnam omiserim,
Ut illud ipsum cupiat famae tradere,
Sua cuique quum sit animi cogitatio
Colorque proprius! Ergo non levitas mihi,
Sed certa ratio causam scribendi dedit.
Quare, Particulo, quoniam caperis fabulis,
(Quas Aesopias, non Aesopi, nomino,
Paucas ostendit ille, ego plures dissero,
Usus vetusto genere, sed rebus novis;)
Quartum libellum, quum vacarit, perleges.
Hunc obtrectare si volet malignitas,
Imitari dum non possit, obtrectet licet.
Mihi parta laus est, quod tu, quod similes tui
Vestras in chartas verba transfertis mea
Dignumque longa judicatis memoria.
Inlitteratum plausum cur desidero?

FABULA I.

ASINUS ET GALLI.

Qui natus est infelix, non vitam modo
Tristem decurrit, verum post obitum quoque

Persequitur illum dura fati miseria.
Galli Cybebes circum in quaestus ducere
Asinum solebant bajulantem sarcinas.
Is quum labore et plagis esset mortuus,
Detracta pelle sibi fecerunt tympana.
Rogati mox a quodam, delicio suo
Quidnam fecissent? hoc locuti sunt modo:
Putabat se post mortem securum fore;
Ecce aliae plagae congeruntur mortuo.

FABULA II.
POËTA.

Joculari tibi videmur, et sane levi,
Dum nihil habemus majus, calamo ludimus.
Sed diligenter intuere has nenias:
Quantam sub illis utilitatem reperies!
Non semper ea sunt, quae videntur; decipit
Frons prima multos: rara mens intellegit,
Quod interiore condidit cura angulo.
Hoc ne locutus sine mercede existimer,
Fabellam adjiciam de mustela et muribus.
Mustela, quum annis et senecta debilis
Mures veloces non valeret adsequi,
Involvit se farina et obscuro loco
Abjecit neglegenter. Mus escam putans
Adsiluit et compressus occubuit neci.
Alter similiter periit, deinde et tertius.
Aliquot secutis venit et retorridus,
Qui saepe laqueos et muscipula effugerat;
Proculque insidias cernens hostis callidi:
Sic valeas, inquit, ut farina es, quae jaces!

FABULA III.
DE VULPE ET UVA.

Fame coacta vulpes alta in vinea
Uvam adpetebat summis saliens viribus;
Quam tangere ut non potuit, discedens ait:
Nondum matura est; nolo acerbam sumere.

Qui facere quae non possunt verbis elevant,
Adscribere hoc debebunt exemplum sibi.

FABULA IV.
EQUUS ET APER.

Equus sedare solitus quo fuerat sitim,
Dum sese aper volutat, turbavit vadum.
Hinc orta lis est. Sonipes iratus fero
Auxilium petiit hominis, quem dorso levans
Rediit ad hostem. Jactis hunc telis eques
Postquam interfecit, sic locutus traditur:
Laetor tulisse auxilium me precibus tuis;
Nam praedam cepi et didici, quam sis utilis.
Atque ita coëgit frenos invitum pati.
Tum maestus ille: Parvae vindictam reï
Dum quaero demens, servitutem repperi.
Haec iracundos admonebit fabula:
Impune potius laedi quam dedi alteri.

FABULA V.
POËTA.

Plus esse in uno saepe quam in turba boni,
Narratione posteris tradam brevi.
Quidam decedens tres reliquit filias:
Unam formosam et oculis venantem viros;
At alteram lanificam et frugi, rusticam;
Devotam vino tertiam et turpissimam.
Harum autem matrem fecit heredem senex
Sub conditione, totam ut fortunam tribus
Aequaliter distribuat, sed tali modo:
Ne data possideant aut fruantur; tum, simul
Habere res desierint, quas acceperint,
Centena matri conferant sestertia.
Athenas rumor implet. Mater sedula
Juris peritos consulit; nemo expedit,
Quo pacto non possideant, quod fuerit datum,
Fructumve capiant; deinde quae tulerint nihil,
Quanam ratione conferant pecuniam.

Postquam consumpta est temporis longi mora,
Nec testamenti potuit sensus colligi,
Fidem advocavit, jure neglecto, parens.
Seponit moechae vestem, mundum muliebrem,
Lavationem argenteam, eunuchos, glabros;
Lanificae agellos, pecora, villam, operarios.
Boves, jumenta et instrumentum rusticum;
Potrici plenam antiquis apothecam cadis,
Domum politam et delicatos hortulos.
Sic destinata dare quum vellet singulis
Et adprobaret populus, qui illas noverat,
Aesopus media subito in turba constitit:
O si maneret condito sensus patri,
Quam graviter ferret, quod voluntatem suam
Interpretari non potuissent Attici!
Rogatus deinde solvit errorem omnium.
Domum et ornamenta cum venustis hortulis
Et vina vetera date lanificae rusticae;
Vestem, uniones, pedisequos et cetera
Illi adsignate, vitam quae luxu trahit;
Agros, vites et pecora cum pastoribus
Donate moechae. Nulla poterit perpeti,
Ut moribus quid teneat alienum suis.
Deformis cultum vendet, ut vinum paret;
Agros abjiciet moecha, ut ornatum gerat;
At illa gaudens pecore et lanae dedita
Quacunque summa tradet luxuriae domum.
Sic nulla possidebit, quod fuerit datum,
Et dictam matri conferent pecuniam
Ex pretio rerum, quas vendiderint singulae.
  Ita quod multorum fugit imprudentiam,
Unius hominis repperit sollertia.

FABULA VI.
PUGNA MURIUM ET MUSTELARUM.

  Quum victi mures mustelarum exercitu
(Historia cujus in tabernis pingitur)
Fugerent et artos circum trepidarent cavos,

Aegre recepti tamen evaserunt necem.
Duces eorum, qui capitibus cornua
Suis ligarant, ut conspicuum in proelio
Haberent signum, quod sequerentur milites,
Haesere in portis suntque capti ab hostibus;
Quos immolatos victor avidis dentibus
Capacis alvi mersit tartareo specu.
Quemcunque populum tristis eventus premit,
Periclitatur magnitudo principum;
Minuta plebes facili praesidio latet.

FABULA VII.

PHAEDRUS.

Tu, qui, nasute, scripta destringis mea
Et hoc jocorum legere fastidis genus,
Parva libellum sustine patientia,
Severitatem frontis dum placo tuae
Et in cothurnis prodit Aesopus novis.
Utinam nec unquam Pelii nemoris jugo
Pinus bipenni concidisset Thessala!
Nec ad professae mortis audacem viam
Fabricasset Argus opere Palladio ratem,
Inhospitalis prima quae Ponti sinus
Patefecit in perniciem Graiûm et Barbarûm!
Namque et superbi luget Aeetae domus,
Et regna Peliae scelere Medeae jacent,
Quae saevum ingenium variis involvens modis
Illic per artus fratris explicuit fugam,
Hic caede patris Peliadum infecit manus.
Quid tibi videtur? Hoc quoque insulsum est, ais,
Falsoque dictum; longe quia vetustior
Aegaea Minos classe perdomuit freta
Justoque vindicavit exemplo impetum.
Quid ergo possum facere tibi, lector Cato,
Si nec fabellae te juvant nec fabulae!
Noli molestus esse omnino litteris,
Majorem exhibeant ne tibi molestiam.

Hoc illis dictum est, qui stultitia nauseant
Et, ut putentur sapere, caelum vituperant.

FABULA VIII.

SERPENS AD FABRUM FERRARIUM.

Mordaciorem qui improbo dente adpetit,
Hoc argumento se describi sentiat.
In officinam fabri venit vipera.
Haec quum tentaret, si qua res esset cibi,
Limam momordit. Illa contra contumax:
Quid me, inquit, stulta, dente captas laedere,
Omne adsuëvi ferrum quae conrodere?

FABULA IX.

VULPES ET CAPER.

Homo in periclum simul ac venit callidus,
Reperire effugium quaerit alterius malo.
Quum decidisset vulpes in puteum inscia
Et altiore clauderetur margine,
Devenit hircus sitiens in eundem locum;
Simul rogavit, esset an dulcis liquor
Et copiosus? Illa fraudem moliens:
Descende, amice; tanta bonitas est aquae,
Voluptas ut satiari non possit mea.
Immisit se barbatus. Tum vulpecula
Evasit puteo, nixa celsis cornibus,
Hircumque clauso liquit haerentem vado.

FABULA X.

DE VITIIS HOMINUM.

Peras imposuit Juppiter nobis duas:
Propriis repletam vitiis post tergum dedit,
Alienis ante pectus suspendit gravem.
Hac re videre nostra mala non possumus;
Alii simul delinquunt, censores sumus.

FABULA XI.

FUR ET LUCERNA.

Lucernam fur accendit ex ara Jovis

Ipsumque compilavit ad lumen suum.
Onustus qui sacrilegio quum discederet,
Repente vocem sancta misit Religio:
Malorum quamvis ista fuerint munera
Mihique invisa, ut non offendar subripi,
Tamen, sceleste, spiritu culpam lues,
Olim quum adscriptus venerit poenae dies.
Sed ne ignis noster facinori praeluceat,
Per quem verendos excolit pietas deos,
Veto esse tale luminis commercium.
Ita hodie nec lucernam de flamma deûm
Nec de lucerna fas est accendi sacrum.
Quot res contineat hoc argumentum utiles,
Non explicabit alius, quam qui repperit.
Significat primo saepe, quos ipse alueris,
Tibi inveniri maxime contrarios;
Secundo ostendit scelera non ira deûm,
Fatorum dicto sed puniri tempore;
Novissime interdicit, ne cum malefico
Usum bonus consociet ullius reï.

FABULA XII.

MALAS ESSE DIVITIAS.

Opes invisae merito sunt forti viro,
Quia dives arca veram laudem intercipit.
Caelo receptus propter virtutem Hercules
Quum gratulantes persalutasset deos,
Veniente Pluto, qui Fortunae est filius,
Avertit oculos. Causam quaesivit pater.
Odi, inquit, illum, quia malis amicus est
Simulque objecto cuncta corrumpit lucro.

FABULA XIII.

DE LEONE REGNANTE.

Utilius homini nihil est quam recte loqui:
Probanda cunctis est quidem sententia,
Sed ad perniciem solet agi sinceritas.
Quum se ferarum regem fecisset leo

Et aequitatis vellet famam consequi,
A pristina deflexit consuetudine
Atque inter illas tenui contentus cibo
Sancta incorrupta jura reddebat fide.
Postquam labare coepit poenitentiâ,
Mutare quum non posset naturam suam,
Aliquas seduxit in secretum, ut falleret.
Ibi quaesivit, os an foeteret sibi.
Quae dixerant putere et quae negaverant,
Laniavit omnes et carne saturatus est.
Hoc quum fecisset multis, ad se simium
Vocatum interrogavit, os an putidum
Haberet. Ille cinnamomo suavius
Olere dixit et deorum altaribus.
Erubuit laudatorem rex, ut parceret.
At mox, ut posset laedere, mutavit fidem
Et fraudem quaerens languorem finxit. Statim
Medici venerunt, venarum qui pulsibus
Consideratis, ut valere viderunt,
Ei suaserunt, aliquem sumeret cibum,
Levis qui foret et tolleret fastidium.
Leo deinde, cuncta ut regibus licent:
Ignota est, inquit, simii caro mihi;
Illam gustabo. Sic locutus simium
Statim necavit, escam ut sumeret, improbus.

FABULA XIV.

PROMETHEUS.

[Rogavit quidam, pellicum unde turpium
Illecebrae dulces ortae essent et subdolae,
Ut fallere amantes possent atque perdere.
Aesopus illi: Coelo pulsus ab Jove
Prometheus homines olim quum terrae novae
Luto finxisset et Phoebi furtim ignibus
Animasset raptis: ille fraudem aegre ferens
Vulcano, ut arte simili effigiem mulieris
Faceret, mandavit. Virginem mox Lemnius
Confinxit. Oris pulchritudinem Venus

Huic impertitur, Hermes injicit vafer
Studium placendi, lanificas artes docet
Minerva et ducit in concilium coelitum.
Mirantur omnes omnium pulcherrime
Ornatam donis. At Pandorae Juppiter
Hominum in perniciem dolium malis dedit
Repletum et misit hac cum dote Epimetheo.
A fratre is frustra praemonitus, ne reciperet,
Forma deceptus luctiferam arsit virginem
Et certi oblitus oracli vas aperuit,
Ex quo beatis quondam terrigenis mala
Fluxerunt cuncta; opertum enim cito manu
Tenuit spem solam miseris in solatium].
Hac fictione est orta et dignae mulieris
Affinitatem traxit inde obscenitas.

FABULA XV.

IDEM.

Rogavit alter, tribadas et molles mares
Quae ratio procreasset? Exposuit senex:
Idem Prometheus, auctor vulgi fictilis,
(Qui simul offendit ad fortunam, frangitur,)
Naturae partes, veste quas celat pudor,
Quum separatim toto finxisset die,
Aptare mox ut posset corporibus suis,
Ad cenam est invitatus subito a Libero.
Ubi inrigatus multo venas nectare
Sero domum est reversus titubanti pede.
Tum semisomno corde et errore ebrio
Adplicuit virginale generi masculo
Et masculina membra adplicuit feminis.
Ita nunc libido pravo fruitur gaudio.

FABULA XVI.

DE CAPRIS BARBATIS.

Barbam capellae quum impetrassent ab Jove,
Hirci maerentes indignari coeperunt,
Quod dignitatem feminae aequassent suam.

Sinite, inquit, illas gloria vana frui
Et usurpare vestri ornatum muneris,
Pares dum non sint vestrae fortitudini.
Hoc argumentum monet, ut sustineas tibi
Habitu esse similes, qui sint virtute impares.

FABULA XVII.
DE FORTUNIS HOMINUM.

Quum de fortunis quidam quereretur suis,
Aesopus finxit consolandi gratia:
Vexata saevis navis tempestatibus,
Inter vectorum lacrimas et mortis metum,
Faciem ad serenam subito ut mutatur dies,
Ferri secundis tuta coepit flatibus
Nimiaque nautas hilaritate extollere.
Factus periclis tum gubernator sophus:
Parce gaudere oportet et sensim queri,
Totam quia vitam miscet dolor et gaudium.

FABULA XVIII.
CANUM LEGATI AD JOVEM.

Canes legatos olim misere ad Jovem,
Melioris vitae tempus oratum suae,
Ut sese eriperet hominum contumeliis,
Furfuribus sibi conspersum quod panem darent
Fimoque turpi maximam explerent famem.
Profecti sunt legati non celeri pede,
Dum naribus scrutantur escam in stercore.
Citati non respondent. Vix tandem invenit
Eos Mercurius et turbatos adtrahit.
Tum vero vultum magni ut viderunt Iovis,
Totam timentes concacarunt regiam;
Propulsi vero fustibus vadunt foras.
Vetat dimitti magnus illos Juppiter.
Mirati sibi legatos non revertier,
Turpe aestimantes aliquid commissum a suis,
Post aliquod tempus alios adscribi jubent.
Rumor legatos superiores prodidit.

Timentes rursus aliquid ne simile accidat,
Odore canibus anum sedulo replent.
Mandata dant: legati mittuntur, statim
Abeunt. Rogantes aditum continuo impetrant.
Consedit genitor tum deorum maximus
Quassatque fulmen: tremere coepere omnia.
Canes confusi, subitus quod fuerat fragor,
Repente odorem mixtum cum merdis cacant.
Reclamant omnes, vindicandam injuriam.
Sic est locutus ante poenam Juppiter:
Legatos non est regis non dimittere,
Nec est difficile poenas culpae imponere;
Sec hoc feretis pro judicio praemium:
Non veto dimitti, verum cruciari fame,
Ne ventrem continere non possint suum.
Illi autem, qui miserunt vos tam futiles,
Nunquam carebunt hominis contumelia.
Ita nunc legatos exspectans ex posteris
Novum venire qui videt, culum olfacit.

FABULA XIX.

SERPENS. MISERICORDIA NOCIVA.

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.
Gelu rigentem quidam colubram sustulit
Sinuque fovit, contra se ipse misericors;
Namque ut refecta est, necuit hominem protinus.
Hanc alia quum rogaret causam facinoris,
Respondit: Ne quis discat prodesse improbis.

FABULA XX.

VULPES ET DRACO.

Vulpes, cubile fodiens, dum terram eruit
Agitque plures altius cuniculos,
Pervenit ad draconis speluncam ultimam,
Custodiebat qui thesauros abditos.
Hunc simul aspexit: Oro, ut imprudentiae
Des primum veniam; deinde si pulchre vides,
*Quam non con*veniens aurum sit vitae meae,

Respondeas clementer. Quem fructum capis
Hoc ex labore, quodve tantum est praemium,
Ut careas somno et aevum in tenebris exigas?
Nullum, inquit ille, verum hoc a summo mihi
Jove adtributum est. Ergo nec sumis tibi
Nec ulli donas quicquam? Sic fatis placet.
Nolo irascaris, libere si dixero:
Dîs est iratis natus, qui est similis tibi.
Abiturus illuc, quo priores abierunt,
Quid mente caeca miserum torques spiritum?
Tibi dico, avare, gaudium heredis tui,
Qui ture superos, ipsum te fraudas cibo,
Qui tristis audis musicum citharae sonum,
Quem tibiarum macerat jucunditas,
Opsoniorum pretia cui gemitum exprimunt,
Qui dum quadrantes aggeras patrimonio
Caelum fatigas sordido perjurio,
Qui circumcidis omnem impensam funeri,
Libitina ne quid de tuo faciat lucri.

FABULA XXI.

PHAEDRUS.

Quid judicare cogitet livor modo,
Licet dissimulet, pulchre tamen intellego.
Quicquid putabit esse dignum memoria,
Aesopi dicet; si quid minus adriserit,
A me contendet fictum quovis pignore.
Quem volo refelli jam nunc responso meo:
Sive hoc ineptum sive laudandum est opus,
Invenit ille, nostra perfecit manus.
Sed exsequamur coeptum propositi ordinem.

FABULA XXII.

DE SIMONIDE.

Homo doctus in se semper divitias habet.
Simonides, qui scripsit egregium melos,
Quo paupertatem sustineret facilius,
Circuire coepit urbes Asiae nobiles,

Mercede accepta laudem victorum canens.
Hoc genere quaestus postquam locuples factus est,
Redire in patriam voluit cursu pelagio;
(Erat autem natus, ut ajunt, in Cea insula:)
Ascendit navem, quam tempestas horrida
Simul et vetustas medio dissolvit mari.
Hi zonas, illi res pretiosas colligunt,
Subsidium vitae. Quidam curiosior:
Simonide, tu ex opibus nil sumis tuis?
Mecum, inquit, mea sunt cuncta. Tunc pauci enatant,
Quia plures onere degravati perierant.
Praedones adsunt, rapiunt, quod quisque extulit,
Nudos relinquunt. Forte Clazomenae prope
Antiqua fuit urbs, quam petierunt naufragi.
Hîc litterarum quidam studio deditus,
Simonidis qui saepe versus legerat
Eratque absentis admirator maximus,
Sermone ab ipso cognitum cupidissime
Ad se recepit; veste, nummis, familia
Hominem exornavit. Ceteri tabulam suam
Portant rogantes victum. Quos casu obvios
Simonides ut vidit: Dixi, inquit, mea
Mecum esse cuncta; vos quod rapuistis, perît.

FABULA XXIII.

MONS PARTURIENS.

Mons parturibat, gemitus immanes ciens,
Eratque in terris maxima exspectatio.
At ille murem peperit. Hoc scriptum est tibi,
Qui, magna quum minaris, extricas nihil.

FABULA XXIV.

FORMICA ET MUSCA.

Formica et musca contendebant acriter,
Quae pluris esset. Musca sic coepit prior:
Conferre nostris tu potes te laudibus?
Ubi immolatur, exta praegusto deûm;
Moror inter aras, templa perlustro omnia.

In capite regis sedeo, quum visum est mihi,
Et matronarum casta delibo oscula.
Laboro nihil, atque optimis rebus fruor.
Quid horum simile tibi contingit, rustica?
Est gloriosus sane convictus deûm,
Sed illi, qui invitatur, non qui invisus est.
Reges commemoras et matronarum oscula.
Ego granum in hiemem quum studiose congero,
Te circa murum pasci video stercore.
Aras frequentas: nempe abigeris, quo venis.
Nihil laboras: ideo quum opus est, nil habes.
Super etiam jactas, tegere quod debet pudor.
Aestate me lacessis; quum bruma est, siles.
Mori contractam quum te cogunt frigora,
Me copiosa recipit incolumem domus.
Satis profecto rettudi superbiam.
Fabella talis hominum discernit notas
Eorum, qui se falsis ornant laudibus,
Et quorum virtus exhibet solidum decus.

FABULA XXV.
POËTA.

Quantum valerent inter homines litterae,
Dixi superius: quantus nunc illis honos
A superis sit tributus, tradam memoriae.
Simonides idem ille, de quo rettuli,
Victori laudem cuidam pyctae ut scriberet,
Certo conductus pretio secretum petît.
Exigua quum frenaret materia impetum,
Usus poëtae more est et licentia
Atque interposuit gemina Ledae sidera,
Auctoritatem similis referens gloriae.
Opus adprobavit; sed mercedis tertiam
Accepit partem. Quum relicuam posceret:
Illi, inquit, reddent, quorum sunt laudis duae.
Verum, ut ne irate te dimissum sentiant,
Ad cenam mihi promitte; cognatos volo
Hodie invitare, quorum es in numero mihi.

Fraudatus quamvis et dolens injuria,
Ne male dimissus gratiam corrumperet,
Promisit. Rediit hora dicta, recubuit.
Splendebat hilare poculis convivium;
Magno apparatu laeta resonabat domus,
Repente duo quum juvenes sparsi pulvere,
Sudore multo diffluentes, corpore
Humanam supra formam, cuidam servulo
Mandant, ut ad se provocet Simonidem;
Illius interesse, ne faciat moram.
Homo perturbatus excitat Simonidem.
Unum promorat vix pedem triclinio,
Ruina camarae subito oppressit ceteros;
Nec ulli juvenes sunt reperti ad januam.
Ut est vulgatus ordo narratae rei,
Omnes scierunt numinum praesentiam
Vati dedisse vitam mercedis loco.

POËTA AD PARTICULONEM.

Adhuc supersunt multa, quae possim loqui,
Et copiosa abundat rerum varietas;
Sed temperatae suaves sunt argutiae,
Immodicae offendunt. Quare, vir sanctissime,
Particulo, chartis nomen victurum meis,
Latinis dum manebit pretium litteris,
Si non ingenium, certe brevitatem adproba,
Quae commendari tanto debet justius,
Quanto poëtae sunt molesti validius.

LIBER QUINTUS.

IDEM POËTA.

Aesopi nomen sicubi interposuero,
Cui reddidi jam pridem quicquid debui,
Auctoritatis esse scito gratia:
Ut quidam artifices nostro faciunt seculo,
Qui pretium operibus majus inveniunt, novo

Si marmori adscripserunt Praxitelen suo,
Trito Myronem argento, tabulae Zeuxidem.
Adeo fucatae plus vetustati favet
Invidia mordax quam bonis praesentibus.
Sed jam ad fabellam talis exempli feror.

FABULA I.
DEMETRIUS REX ET MENANDER POËTA.

Demetrius, qui dictus est Phalerëus,
Athenas occupavit imperio improbo.
Ut mos est vulgi, passim et certatim ruit
„Feliciter!" succlamans. Ipsi principes
Illam osculantur, qua sunt oppressi, manum,
Tacite gementes tristem fortunae vicem.
Quin etiam resides et sequentes otium,
Ne defuisse noceat, repunt ultimi;
In quîs Menander, nobilis comoediis,
Quas ipsum ignorans legerat Demetrius
Et admiratus fuerat ingenium viri,
Unguento delibutus, vestitu fluens,
Veniebat gressu delicato et languido.
Hunc ubi tyrannus vidit extremo agmine:
Quisnam cinaedus ille in conspectu meo
Audet venire? Responderunt proximi:
Hic est Menander scriptor. Mutatus statim:
Homo, inquit, fieri non potest formosior.
Humanum saepe sic judicium fallitur.

FABULA II.
VIATORES ET LATRO.

Duo quum incidissent in latronem milites,
Unus profugit, alter autem restitit
Et vindicavit sese forti dextera.
Latrone occiso timidus accurrit comes
Stringitque gladium, dein rejecta paenula:
Cedo, inquit, illum; jam curabo sentiat,
Quos attentarit. Tunc, qui depugnaverat:
Vellem istis verbis saltem adjuvisses modo;

Constantior fuissem vera existimans.
Nunc conde ferrum et linguam pariter futilem,
Ut possis alios ignorantes fallere.
Ego, qui sum expertus, quantis fugias viribus,
Scio, quam virtuti non sit credendum tuae.
Illi adsignari debet haec narratio,
Qui re secunda fortis est, dubia fugax.

FABULA III.

CALVUS ET MUSCA.

Calvi momordit musca nudatum caput;
Quam opprimere captans alapam sibi duxit gravem.
Tunc illa inridens: Punctum volucris parvulae
Voluisti morte ulcisci; quid facies tibi,
Injuriae qui addideris contumeliam?
Respondit: Mecum facile redeo in gratiam,
Quia non fuisse mentem laedendi scio.
Sed te, contempti generis animal improbum,
Quae delectaris bibere humanum sanguinem,
Optem necare vel majore incommodo.
Hoc argumentum veniam ei dari docet,
Qui casu peccat. Nam qui consilio est nocens,
Illum esse quamvis dignum poena judico.

FABULA IV.

ASINI ET PORCELLI.

Quidam immolasset verrem quum sancto Herculi,
Cui pro saluti votum debebat sua,
Asello jussit reliquias poni hordei.
Quas aspernatus ille sic locutus est:
Libenter istum prorsus appeterem cibum,
Nisi, qui nutritus illo est, jugulatus foret.
Hujus respectu fabulae deterritus
Periculosum semper vitavi lucrum.
Sed dicis: Qui rapuere divitias, habent.
Numeremus agedum, qui deprensi perierunt.
Majorem turbam punitorum reperies.
Paucis temeritas est bono, multis malo.

FABULA V.

SCURRA RUSTICUS.

Pravo favore labi mortales solent
Et, pro judicio dum stant erroris sui,
Ad poenitendum rebus manifestis agi.
Facturus ludos quidam dives nobiles
Proposito cunctos invitavit praemio,
Quam quisque posset ut novitatem ostenderet.
Venere artifices laudis ad certamina;
Quos inter scurra, notus urbano sale,
Habere dixit se genus spectaculi,
Quod in theatro nunquam prolatum foret.
Dispersus rumor civitatem concitat.
Paullo ante vacua turbam deficiunt loca.
In scena vero postquam solus constitit
Sine apparatu, nullis adjutoribus,
Silentium ipsa fecit exspectatio.
Ille in sinum repente demisit caput
Et sic porcelli vocem est imitatus sua,
Verum ut subesse pallio contenderent
Et excuti juberent. Quo facto simul
Nihil est repertum, multis onerant laudibus
Hominemque plausu prosequuntur maximo.
Hoc vidit fieri rusticus. Non me Hercule
Me vincet, inquit: et statim professus est
Idem facturum melius se postridie.
Fit turba major. Jam favor mentes tenet
Et derisurus, non spectaturus, silet.
Uterque prodit. Scrurra degrunnit prior
Movetque plausus et clamores suscitat.
Tunc simulans sese vestimentis rusticus
Porcellum obtegere, (quod faciebat scilicet,
Sed, in priore quia nil compererant, latens:)
Pervellit aurem vero, quem celaverat,
Et cum dolore vocem naturae exprimit.
Adclamat populus scurram multo similius
Imitatum, et cogit rusticum trudi foras.

At ille profert ipsum porcellum e sinu,
Turpemque aperto pignore errorem probans:
En hic declarat, quales sitis judices!

FABULA VI.

CALVUS ET QUIDAM PILIS DEFECTUS.

Invenit calvus forte in trivio pectinem.
Accessit alter, aeque defectus pilis.
Heia! inquit, in commune quodcumque est lucri.
Ostendit ille praedam et adjecit simul:
Superûm voluntas favit; sed fato invido
Carbonem, ut ajunt, pro thesauro invenimus.
Quem spes delusit, huic querela convenit.

FABULA VII.

PRINCEPS TIBICEN.

Ubi vanus animus aura captus frivola
Adripuit insolentem sibi fiduciam,
Facile ad derisum stulta levitas ducitur.
Princeps tibicen notior paullo fuit,
Operam Bathyllo solitus in scena dare.
Is forte ludis (non satis memini quibus)
Dum pegma rapitur, concidit casu gravi
Nec opinans, et sinistram fregit tibiam,
Duas quum dextras maluisset perdere.
Inter manus sublatus et multum gemens
Domum refertur. Aliquot menses transeunt,
Ad sanitatem dum venit curatio.
Ut spectatorum mos est et lepidum genus,
Desiderari coepit, cujus flatibus
Solebat excitari saltantis vigor.
Erat facturus ludos quidam nobilis
Et incipiebat Princeps a duce ingredi.
Reductum pressit precibus, ut tantummodo
Ipso ludorum ostenderet sese die.
Qui simul advenit, rumor de tibicine
Fremit in theatro. Quidam adfirmant mortuum,
Quidam in conspectum proditurum sine mora.

Aulaeo misso, devolutis tonitribus
Dî sunt locuti more translaticio.
Tunc chorus ignotum modo reducto canticum
Insonuit, cujus haec fuit sententia:
„Laetare, incolumis Roma, salvo Principe!“
In plausus consurrectum est. Jactat basia
Tibicen; gratulari fautores putat.
Equester ordo stultum errorem intellegit
Magnoque risu canticum repeti jubet.
Iteratur illud. Homo meus se in pulpito
Totum prosternit. Plaudit inludens eques;
Rogare populus hunc coronam existimat.
Ut vero cuneis notuit res omnibus,
Princeps, ligato crure nivea fascia,
Niveisque tunicis, niveis etiam calceis,
Superbiens honore divinae domus,
Ab universis capite est protrusus foras.

FABULA VIII.

TEMPUS.

Cursu volucri, pendens in novacula,
Calvus, comosa fronte, nudo corpore,
(Quem si occuparis, teneas; elapsum semel
Non ipse possit Juppiter reprehendere,)
Occasionem rerum significat brevem.
Effectus impediret ne segnis mora,
Finxere antiqui talem effigiem Temporis.

FABULA IX.

TAURUS ET VITULUS.

Angusto in aditu taurus luctans cornibus,
Quum vix intrare posset ad praesepia,
Monstrabat vitulus quo se pacto plecteret.
Tace, inquit, ante hoc novi, quam tu natus es.
Qui doctiorem emendat, sibi dici putet.

FABULA X.

CANIS ET SUS ET VENATOR.

Adversus omnes fortis veloces feras

Canis quum domino semper fecisset satis,
Languere coepit annis ingravantibus.
Aliquando objectus hispidi pugnae suis
Adripuit aurem: sed cariosis dentibus
Praedam dimisit. Hîc tunc venator dolens
Canem objurgabat. Cui latrans contra senex:
Non te destituit animus, sed vires meae.
Quod fuimus, laudasti; jam damnas, quod sumus.
Hoc cur, Philete, scripserim, pulchre vides.

APPENDIX I.

FABULAE NOVAE.

FABULA I.

SIMIUS ET VULPES.

Vulpem rogabat partem caudae simius,
Contegere honeste posset ut nudas nates;
Cui sic maligna: Longior fiat licet,
Tamen illam citius per lutum et spinas traham,
Quam partem quamvis parvam impertiar tibi.
Avarus etiam quod superest non dat libens.

FABULA II.

AUCTOR.

Arbitrio si natura finxisset meo
Genus mortale, longe foret instructius:
Nam cuncta nobis attribuisset commoda,
Quaecunque indulgens Fortuna animali dedit:
Elephanti vires, et leonis impetum,
Cornicis aevum, gloriam tauri trucis,
Equi velocis placidam mansuetudinem,
Et adesset homini sua tamen sollertia.
Nimirum in caelo secum ridet Juppiter,
Haec qui negavit magno consilio homini,
Ne sceptrum mundi raperet nostra audacia.
Ergo contenti munere invicti Jovis

Fatalis annos decurramus temporis,
Nec plus conemur quam sinit mortalitas.

FABULA III.
MERCURIUS ET DUAE MULIERES.

Mercurium hospitio mulieres olim duae
Illiberali et sordido receperant:
Quarum una in cunis parvum habebat filium,
Quaestus placebat alteri meretricius.
Ergo ut referret gratiam officiis parem,
Abiturus et jam limen excedens ait:
Deum videtis; tribuam vobis protinus,
Quod quaeque optarit. Mater suppliciter rogat,
Barbatum ut videat natum quam primum suum;
Moecha, ut sequatur sese quicquid tetigerit.
Volat Mercurius, intro redeunt mulieres.
Barbatus infans ecce vagitus ciet.
Id forte meretrix quum rideret validius,
Nares replevit humor, ut fieri solet.
Emungere igitur se volens prendit manu
Traxitque at terram nasi longitudinem,
Et alium ridens ipsa ridenda exstitit.
Docet plus aequo non petendum fabula.

FABULA IV.
PROMETHEUS ET DOLUS.

Olim Prometheus seculi figulus novi
Cura subtili Veritatem fecerat,
Ut jura posset inter homines reddere.
Subito accersitus nuntio magni Jovis
Commendat officinam fallaci Dolo,
In disciplinam nuper quem receperat.
Hic studio accensus, facie simulacrum pari,
Una statura, simile et membris omnibus,
Dum tempus habuit, callida finxit manu.
Quod prope jam totum mire quum positum foret,
Lutum ad faciendos illi defecit pedes.
Redit magister, quo festinanter Dolus

Metu turbatus in suo sedit loco.
Mirans Prometheus tantam similitudinem,
Propriae videri voluit artis gloriam.
Igitur fornaci pariter duo signa intulit;
Quibus percoctis atque infuso spiritu,
Modesto gressu sancta incessit Veritas;
At trunca species haesit in vestigio.
Tunc falsa imago atque operis furtivi labor
Mendacium appellatum est; quod negantibus
Pedes habere facilis est consensio.
  Simulata interdum vitio prosunt hominibus,
Sed tempore ipso tamen apparet veritas.

FABULA V.

AUCTOR.

  Ixion quod versari narratur rota,
Volubilem Fortunam jactari docet.
Adversus altos Sisyphus montes agit
Saxum labore summo, quod de vertice,
Sudore semper irrito, revolvitur,
Ostendit hominum sine fine esse miserias.
Quod stans in amne Tantalus medio sitit,
Avari describuntur, quos circumfluit
Usus bonorum, sed nil possunt tangere.
Urnis scelestae Danaides portant aquas,
Pertusa nec complere possunt dolia;
Immo, luxuriae quicquid dederis, perfluet.
Novem porrectus Tityos est per jugera,
Tristi renatum suggerens poenae jecur;
Quo quis majorem possidet terrae locum,
Hoc demonstratur cura graviore adfici.
Consulto involvit veritatem antiquitas,
Ut sapiens intellegeret, erraret rudis.

FABULA VI.

AUCTOR.

  Utilius nobis quid sit dic, Phoebe, obsecro.
Qui Delphos et formosum Parnasum incolis.

Quid o! sacratae vatis horrescunt comae,
Tripodes moventur, mugit adytis Religio,
Tremuntque lauri et ipse pallescit dies?
Voces resolvit icta Pythia numine:
Audite gentes Delii monitus dei:
Pietatem colite; vota superis reddite;
Patriam, parentes, natos, castas conjuges
Defendite armis, hostem ferro pellite;
Amicos sublevate; miseris parcite;
Bonis favete, subdolis ite obviam;
Delicta vindicate; cohibete impios;
Punite turpi thalamos qui violant stupro;
Malos cavete; nulli nimium credite.
Haec elocuta concidit virgo furens:
Furens profecto, nam quae dixit perdidit.

FABULA VII.

AESOPUS ET SCRIPTOR.

Aesopo quidam scripta recitarat mala,
In quîs inepte multum se jactaverat.
Scire ergo cupiens quidnam sentiret senex,
Numquid tibi, inquit, sum visus superbior?
Haud vana nobis ingenii fiducia est.
Confectus ille pessimo volumine:
Ego, inquit, quod te laudas vehementer probo,
Namque hoc ab alio nunquam continget tibi.

FABULA VIII.

POMPEJUS MAGNUS ET EJUS MILES.

Magni Pompeji miles vasti corporis
Fracte loquendo et ambulando molliter
Famam cinaedi traxerat certissimam.
Hic insidiatus nocte jumentis ducis,
Cum veste et auro et magno argenti pondere
Avertit mulos. Factum rumor dissipat;
Arguitur miles, rapitur in praetorium.
Tum Magnus: Quid? ait, tune me, commilito,
Spoliare es ausus? Ille continuo exscreat

Sibi in sinistram et sputum digitis dissipat.
Sic, imperator, oculi exstillescant mei,
Si vidi aut tetigi. Tum vir animi simplicis
Id dedecus castrorum propelli jubet,
Nec cadere in illum credit tantam audaciam.
Breve tempus intercessit, et fidens manu
Unum e Romanis provocabat barbarus.
Sibi quisque metuit; primi mussitant duces.
Tandem cinaedus habitu, sed Mars viribus,
Adit sedentem pro tribunali ducem,
Et voce molli: Licet? Enimvero ejici
Virum ut in re atroci Magnus stomachans imperat.
Tum quidam senior ex amicis principis:
Hunc ego committi satius Fortunae arbitror,
In quo jactura levis est, quam fortem virum,
Qui casu victus temeritatis te arguat.
Assensit Magnus et permisit militi
Prodire contra; qui mirante exercitu,
Dicto celerius hostis abscidit caput
Victorque rediit. His tunc Pompejus super:
Corona, miles, equidem te dono libens,
Quod vindicasti laudem Romani imperî;
Sed exstillescant oculi sic, inquit, mei,
Turpe illud imitans jus jurandum militis,
Nisi tu abstulisti sarcinas nuper meas.
Difficile quam sit hominem nosse hic discimus.

FABULA IX.

JUNO, VENUS ET GALLINA.

Quum castitatem Juno laudaret suam
Jucunditatis causa, hanc reppulit Venus,
Nullamque ut affirmaret esse illi parem,
Interrogasse sic gallinam dicitur:
Dic sodes, quanto possis satiari cibo.
Respondit illa: Quicquid dederis, satis erit
Sic, ut concedas pedibus aliquid scalpere.
Ne scalpas, inquit, satis est modius tritici?
Plane, immo nimium est, sed permitte scalpere.

Ex toto, ne quid scalpas, quid desideras?
Tum denique illa fassa est naturae malum:
Licet horreum mihi pateat, ego scalpam tamen.
Risisse Juno dicitur Veneris joco,
Quia per gallinam denotavit feminas.

FABULA X.

PATERFAMILIAS ET AESOPUS.

Paterfamilias saevum habebat filium.
Hic e conspectu quum patris recesserat,
Verberibus servos afficiebat plurimis
Et exercebat fervidam adolescentiam.
Aesopus ergo narrat hoc breviter seni:
Quidam juvenco vetulum adjungebat bovem.
Is quum refugiens impari collo jugum
Aetatis excusaret vires languidas:
Non est quod timeas, inquit illi rusticus;
Non ut labores facio, sed ut istum domes,
Qui calce et cornu multos reddit debiles.
Et tu nisi istum tecum assidue retines
Feroxque ingenium comprimis clementiâ,
Vide, ne querela major accrescat domus.
Atrocitati mansuetudo est remedium.

FABULA XI.

AESOPUS ET VICTOR GYMNICUS.

Victorem forte gymnici certaminis
Jactantiorem quum esse vidisset sophus,
Interrogavit, an plus adversarius
Valuisset ejus? Ille: Ne istud dixeris;
Multo fuere vires majores meae.
Quod, inquit, ergo, stulte, meruisti decus,
Minus valentem si vicisti fortior?
Ferendus esses, forte si te diceres
Superasse talem, melior qui esset viribus.
Sic comprimenda est aliquando jactantia.

FABULA XII.

ASINUS AD LYRAM.

Asinus jacentem vidit in prato lyram.
Accessit et tentavit chordas ungula;
Sonuere tactae. Bella res mehercules
Male cessit, inquit, artis quia sum nescius.
Si repperisset aliquis hanc prudentior,
Divinis aures oblectasset cantibus.
Sic saepe ingenia calamitate intercidunt.

FABULA XIII.

MULIER VIDUA ET MILES.

Mulierum magna saepe est inconstantia.
Per aliquot annos quaedam dilectum virum
Amisit et sarcophago corpus condidit;
A quo revelli nullo quum posset modo
Et in sepulchro vitam lugens degeret,
Claram assequuta est famam castae virginis.
Interea fanum qui compilarant Jovis,
Cruci suffixi luerunt poenas numini.
Horum reliquias ne quis posset tollere,
Custodes dantur milites cadaverum
Monumentum juxta, mulier quo se incluserat.
Aliquando sitiens unus de custodibus
Aquam rogavit media nocte ancillulam,
Quae forte dominae tunc adsistebat suae
Dormitum eunti; namque lucubraverat
Et usque in serum vigilias perduxerat.
Paulum reclusis foribus miles prospicit
Videtque aegram, sed facie pulchra feminam.
Corruptus animus illico succenditur
Et uritur sensim impudentis cupiditas.
Sollers acumen mile causas invenit,
Per quas videre posset viduam saepius.
Quotidiana capta consuetudine
Paulatim facta est advenae summissior;
Mox artiore vinxit animum copula.

Hîc dum consumit noctes custos diligens,
Desideratum est corpus ex una cruce.
Turbatus miles factum exponit mulieri.
At sancta mulier: Non est quod timeas, ait,
Virique corpus tradit figendum cruci,
Ne subeat ille poenas negligentiae.
Sic turpitudo laudis obsedit locum.

FABULA XIV.

DUO JUVENES SPONSI DIVES ET PAUPER.

Fortuna interdum praeter spem favet homini.
Unam expetebant virginem juvenes duo;
Vicit locuples genus et formam pauperis.
Ut nuptiarum dictus advenit dies,
Amans dolorem quia non poterat perpeti,
Maerens propinquos contulit se in hortulos,
Quos ultra paulo villa splendida divitis
Erat acceptura virginem e matris sinu,
Parum ampla in urbe visa quod fuerat domus.
Pompa explicatur, turba concurrit frequens,
Et conjugalem praebet Hymenaeus facem.
Asellus autem, qui solebat pauperi
Quaestum deferre, stabat portae in limine.
Illum puellae casu conducunt suae,
Viae labores teneros ne laedant pedes.
Repente caelum, Veneris misericordia,
Ventis movetur, intonat mundi fragor
Noctemque densis horridam nimbis parat:
Lux rapitur oculis et simul vis grandinis
Effusa trepidos passim comites dissipat,
Sibi quemque cogens petere praesidium fuga.
Asellus notum proximum tectum subit
Et voce magna sese venisse indicat.
Procurrunt pueri, pulchram aspiciunt virginem
Et admirantur: deinde domino nuntiant.
Inter sodales ille paucos accubans
Amorem crebris avocabat poculis.
Ubi nuntiatum est, recreatus gaudiis

Hortante Baccho et Venere, dulces perficit
Aequalitatis inter plausus nuptias.
Quaerunt parentes per praeconem filiam;
Novus maritus conjuge amissa dolet.
Quid esset actum postquam populo innotuit,
Omnes favorem comprobarunt caelitum.

FABULA XV.

AESOPUS ET DOMINA.

Aesopus turpi quum serviret feminae,
Quae se expingendo totum intricaret diem,
Vestem, uniones, aurum, argentum sumeret,
Nec inveniret digito qui se tangeret:
Licetne paucis, inquit? Dicas. Censeo,
Quidvis efficies, cultum si deposueris.
Adeone per me videor tibi meliuscula?
Immo, nisi dederis, sponda cessabit tua.
At non cessabunt latera, respondit, tua,
Et objurgari jussit servum garrulum.
Post paullo armillam tollit fur argenteam.
Eam non apparere ut dictum est mulieri,
Furore plena vocat omnes et verbera
Proponit gravia, verum si non dixerint.
Aliis minare, inquit, me non falles, hera;
Flagris sum caesus, verum quia dixi modo.
Hac demonstrare voluit auctor fabula,
Quam noceat saepe nobis verum dicere.

FABULA XVI.

GALLUS LECTICA A FELIBUS VECTUS.

Feles habebat gallus lecticarios.
Hunc gloriose vulpes ut vidit vehi,
Sic est locuta: Moneo praecaveas dolum;
Istorum vultus namque si consideras,
Praedam portare judices, non sarcinam.
Postquam esurire coepit societas fera,
Discerpsit dominum et fecit partes facinoris
Nimia in periclum ducit nos securitas.

FABULA XVII.

SCROFA PARTURIENS ET LUPUS.

Hominis periclum faciendum tibi prius
Quam te committas fidei, fabella admonet.
Premente partu scrofa quum gemeret jacens,
Accurrit lupus et obstetricis partibus
Se posse fungi dixit, promittens opem.
Quae vero nosset pectoris fraudem improbi,
Suspectum officium repudiavit malefici
Et: Satis est, inquit, si recedes longius.
Quod si perfidiae se commisisset lupi,
Pari dolore fata deflesset sua.

FABULA XVIII.

AESOPUS ET SERVUS PROFUGUS.

Malo, quod fugias, non est addendum malum.
Servus profugiens dominum naturae asperae,
Aesopo occurrit notus e vicinia.
Quid tu confusus? Dicam tibi clare, pater,
Hoc namque es dignus appellari nomine,
Tuto querela quia apud te deponitur.
Plagae supersunt, desunt mihi cibaria;
Subinde ad villam mittor sine viatico.
Domi si coenat, totis persto noctibus,
Sive est vocatus, jaceo ad lucem in semita.
Emerui libertatem, canus servio.
Ullius essem culpae mihi si conscius,
Aequo animo ferrem: nunquam sum factus satur
Et super infelix saevum patior dominium.
Has propter causas et quas longum est promere,
Abire destinavi, quo tulerint pedes.
Ergo, inquit, audi: quum mali nil feceris,
Haec experiris, ut refers, incommoda:
Quid si peccaris? quae te passurum putas?
Tali consilio est a fuga deterritus.

FABULA XIX.

EQUUS QUADRIGALIS IN PISTRINUM VENUMDATUS.

Equum e quadriga multis palmis nobilem
Abegit quidam et in pistrinum vendidit.
Productus ad bibendum quum foret a molis,
In circum aequales ire conspexit suos,
Ut grata ludis redderent certamina.
Lacrimis obortis: Ite felices, ait,
Celebrate sine me cursu sollemnem diem;
Ego quo scelesta furis attraxit manus,
Ibi sorte tristi fata deflebo mea.
Aequo ferendum est animo quicquid accidit.

FABULA XX.

URSUS ESURIENS.

Si quando in silvis urso desunt copiae,
Scopulosum ad littus currit et prendens petram
Pilosa crura sensim demittit vado;
Quorum inter villos simul haeserunt canceres,
In terram arripiens excutit praedam maris
Escaque fruitur passim collecta vafer.
Ergo etiam stultis acuit ingenium fames.

FABULA XXI.

VIATOR ET CORVUS.

Quidam per agros devium carpens iter
Ave exaudivit et moratus paullulum,
Adesse ut vidit neminem, cepit gradum.
Iterum salutat idem ex occulto sonus.
Voce hospitali confirmatus restitit,
Ut, quisquis esset, par officium reciperet.
Quum circumspectans errore haesisset diu
Et perdidisset tempus aliquot milium,
Ostendit sese corvus et supervolans
Ave usque ingessit. Tum se lusum intellegens:
At male tibi sit, inquit, ales pessime,
Qui festinantis male detinuisti pedes.
Sic saepe verbis homines decipi solent.

FABULA XXII.

PASTOR ET CAPELLA.

Nil est occultum quod non manifestabitur.
Pastor capellae cornu baculo fregerat:
Rogare coepit, ne se domino proderet.
Quamvis indigne laesa, reticebo tamen;
Sed res clamabit ipsa, quid deliqueris.

FABULA XXIII.

SERPENS ET LACERTA.

Pellem indue vulpis, ubi leonis deficit.
Serpens lacertam forte adversam prenderat;
Quam devorare patula quum vellet gula,
Arripuit illa prope jacentem surculum,
Et pertinaci morsu transversum tenens,
Avidum sollerti rictum frenavit mora.
Praedam dimisit ore serpens irritam.

FABULA XXIV.

CORNIX ET OVIS.

Odiosa cornix super ovem consederat;
Quam dorso quum tulisset invita et diu:
Hoc, inquit, si dentato fecisses cani,
Poenas dedisses. Illa contra pessima:
Despicio inermes, eadem cedo fortibus;
Scio quem lacessam, cui dolosa blandiar;
Ideo senectam mile in annos prorogo.
His qui lacessunt innocentes infimi,
Vexare fortes metuunt, scripta est fabula.

FABULA XXV.

SERVUS ET DOMINUS.

Quum servus nequam Socrati malediceret,
Uxorem domini qui corrupisset sui,
Idque ille sciret notum circumstantibus:
Places tibi, inquit, quia cui non debes places;
Sed non impune, quia cui debes non places.
Maledictum nullum est gravius conscientia.

FABULA XXVI.

LUPUS ET BUBULCUS.

Qui verbis blandus pectore infidelis est,
Hoc argumento se describi intellegat.
Quum venatorem celeri pede fugeret lupus
Et a bubulco visus veprem irreperet:
Per superos oro perque spes omnes tuas,
Ne me indices, bubulce; nihil unquam mali
Huic agro feci. Et rusticus: Ne timueris;
Late securus. Jamque venator sequens:
Quaeso, bubulce, numquid huc venit lupus?
Venit, sed abiit hac ad laevam; et dexteram
Demonstrat nutu partem. Venator citus
Non intellexit seque e conspectu abstulit.
Tunc sic bubulcus: Ecquid est gratum tibi,
Quod te celavi? Linguae prorsus non nego
Habere atque agere maximas me gratias;
Verum oculis ut priveris opto perfidis.

FABULA XXVII.

MERETRIX ET JUVENIS.

Jucunda multa saepe sunt incommoda.
Quum blandiretur juveni meretrix perfida,
Et ille laesus multis saepe injuriis
Tamen praeberet sese facilem mulieri,
Sic insidiatrix: Omnes muneribus licet
Contendant, ego te plurimi facio tamen.
Juvenis recordans quotiens deceptus foret:
Lubenter, inquit, mea lux, hanc vocem audio,
Non quod fidelis, sed quod jucunda est mihi.

FABULA XXVIII.

FIBER.

Canes effugere quum jam non possit fiber,
(Graeci loquaces quem dixerunt castorem
Et indiderunt bestiae nomen dei,
Illi, qui jactant se verborum copia:)

Abripere morsu fertur testiculos sibi,
Quia propter illos sentiat sese peti.
Divina quod ratione fieri non negem;
Venator namque simul invenit remedium,
Omittit ipsum persequi et vocat canes.
Hoc si praestare possent homines, ut suo
Vellent carere, tuti posthac viverent;
Haud quisquam insidias nudo faceret corpori.

FABULA XXIX.
PAPILIO ET VESPA.

Non praeteritam sed praesentem sortem adspice.
Papilio vespam praetervolitans viderat;
O sortem iniquam! dum vivebant corpora,
Quorum ex reliquiis animam nos accepimus,
Ego eloquens in pace, fortis proeliis,
Arte omni princeps inter aequales fui.
En cuncta levitas putris et volito cinis!
Tu qui fuisti mulus clitellarius,
Quemcunque visum est laedis infixo aculeo.
Et vespa dignam moribus vocem edidit:
Non qui fuerimus, sed qui nunc simus, vide.

FABULA XXX.
TERRANEOLA ET VULPES.

Avis, quam dicunt terraneolam rustici,
In terra nidum quia componit scilicet,
Forte occucurrit improbae vulpeculae;
Qua visa, pennis altius se sustulit.
Salve, inquit illa, cur me fugisti, obsecro?
Quasi non abunde sit mihi in prato cibus,
Grilli, scarabaei, locustarum copia:
Nihil est, quod metuas, ego te multum diligo
Propter quietos mores et vitam probam.
Respondit contra: Tu quidem bene praedicas;
In campo non sum par tibi, sed sum sub dio:
Quin sequere; tibi salutem committo meam.
Habenda pravis nunquam est hominibus fides.

EPILOGUS.

Hoc qualecunque est Musa quod ludit mea,
Nequitia pariter laudat et frugalitas,
Sed haec simpliciter; illa tacite irascitur.

APPENDIX II.

FABULA I.

MILUUS AEGROTANS.

Multos quum menses aegrotasset miluus
Nec jam videret esse vitae spem suae,
Matrem rogabat, sancta circuiret loca
Et pro salute vota faceret maxima.
Faciam, inquit, fili; sed opem ne non impetrem,
Vehementer vereor; nam qui delubra omnia
Vastasti et cuncta polluisti altaria
Sacrificiis nullis parcens, nunc quid vis, rogem?
Rebus secundis qui quemvis offenderit,
Amicum adversis neminem inveniet sibi.

FABULA II.

LEPORES VITAE PERTAESI.

Qui sustinere non suum potest malum,
Inspiciat alios atque cedat tempori.
In silvis magno territi strepitu arborum
Lepores consilium ceperunt, ut in lacum
Se praecipitarent propter assiduos metus.
Venere ad ripam fluminis celeri pede,
Ubi ranae multae. At agmen illae ubi leporum
Viderunt veniens, expaventes validius
In fluvium sese jactaverunt protinus.
Lepus tunc unus: Sunt et alii qui timent;
Sequamur vitam, ut ceteri, quam sors dedit.

FABULA III.

VULPES IN HOMINEM VERSA.

Naturam turpem nulla fortuna obtegit.
Humanam in speciem quum vertisset Juppiter

Vulpem, legitimis ut consedit in toris,
Scarabeum vidit prorepentem ex angulo
Notamque ad praedam celeri prosiluit gradu.
Superi risere, magnus erubuit pater
Vulpemque repudiatam thalamis expulit
His prosequutus: Vive, quo digna es, modo;
Quia digna nostris meritis esse non potes.

FABULA IV.

LEO ET MUS.

Ne quis minores laedat, fabula haec monet.
Leone in silva dormiente rustici
Luxuriabantur mures. Unus e grege
Super cubantem casu quodam transiit,
Expergefactus quem leo celeri impetu
Arripuit. Veniam sibi dari rogat miser,
Crimen fatetur peccatum imprudentiae.
Hoc rex ulcisci gloriosum non putans
Ignovit et dimisit. Post paucos dies
Leo, dum vagatur noctu, in foveam decidit.
Captum ut se agnovit laqueis, voce maxima
Rugire coepit; cujus ad immanem sonum
Mus subito accurrens: Non est, quod timeas, ait;
Beneficio magno gratiam reddam parem.
Simul ejus artus lustravit, retis loca
Cognovit erodenda, et oris protinus
Laborem sumens nervos coepit dentibus
Secare et artus laxare ingentis feri.
Sic captum mus leonem silvis reddidit.

FABULA V.

MUS ET RANA.

Mus, quo transire posset flumen facilius,
Auxilium ranae petiit. Haec muris pedem
Lino priorem crus ad posterius sibi
Ligavit. Ambo sic natare coeperunt.
In medio vero rana deorsum flumine
Se mersit, muri ut vitam eriperet perfide.

Qui quum, ne mergeretur, valide tenderet,
Praedam conspexit miluus propter volans
Muremque fluctuantem rapuit unguibus
Simulque ranam colligatam sustulit.
Sic saepe intereunt aliis meditantes necem.

FABULA VI.

GALLI DUO ET ACCIPITER.

Gallus quum gallo saepe pugnam intenderet,
Victus requirit accipitrem sibi vindicem.
At hic sperabat, ut, si venissent simul,
Hunc devoraret, qui exhiberet se prius.
Mox quum venissent, ut causas exponerent,
Accipiter ipsum comprehendit, qui forum
Primo petierat. Gallus clamat improbus:
Ne plectar ego, sed ille, qui fugam petit.
Cui ales: Hodie ne credas ex unguibus
Te liberari posse meis; quos alteri
Dolos tendebas, aequum est nunc te ipsum pati.
Qui saepe tractat aliorum secum necem,
Ignorat, triste quid sibi fatum paret.

FABULA VII.

COCHLEA ET SIMIUS.

Speculo reperto delectata cochlea
Fulgentem ascendens orbem coepit lingere.
Nil vero visa est contulisse laminae,
Nisi ut splendorem sic pollueret sordibus.
Id inquinatum postquam invenit simius:
Qui se calcari talibus permiserit,
Meretur, inquit, tale dedecus pati.
Haec illis est fabella scripta feminis,
Ineptis quae se jungunt et stultis viris.

FABULA VIII.

MUS URBANUS ET RUSTICUS.

Hospitio quondam mus urbanus rustici
Exceptus viles coenat glandes in cavo.

Perduxit precibus post, ut urbem rusticus
Cellamque intraret omnibus plenam bonis.
In qua dum variis perfruuntur reliquiis,
Venit repulsis ostiis cellarius.
Quo mures strepitu diffugiunt perterriti
Et notis facile urbanus se condit cavis;
At miser ignota trepidans rusticus domo
Mortemque metuens per parietes cursitat.
Ut, quae volebat, sustulit cellarius
Clausitque limen, iterum urbanus rusticum
Hortatur. Ille perturbatis sensibus:
Vix, inquit, possum capere prae metu cibum.
Putasne veniet ille? Quid tantum times?
Urbanus inquit, age fruamur ferculis,
Quae frustra rure quaeras. Contra rusticus:
Tu, qui timere nescis, fruere his omnibus;
At me securum pascat glans et liberum.
In paupertate tutum praestat vivere,
Quam divitiarum carpi sollicitudine.

FABULA IX.

ASINUS DOMINO BLANDIENS.

Blandiri domino asellus ut vidit suo
Canem et de mensa saturari quotidie
Et frusta largiter jactari a familia,
Sic est locutus: Si canem immundissimum
Dominus et tota sic familia diligunt,
Quanto magis me diliget, si fecero
Par officium, qui multo sum melior cane
Rebusque pluribus utilis et laudabilis,
Aquae qui fontibus insuper sanctis alor,
Cibusque semper cui mundus solet dari?
Sum sane catulo dignior vita frui
Beatiore et summum honorem consequi.
Asellus haec dum secum, stabulum conspicit
Intrare dominum. Quare occurrens ocius
Rudensque prosilit et humeris ambos pedes

Imponit osque lingua coepit lambere.
Vestemque foedis scindens ungulis gravi
Herum fatigat, stulte blandus, pondere.
Clamore domini concitatur familia.
Fustesque et lapides passim arripiens obvios
Rudentem mulcat, et confractis debilem
Membris costisque dejicit ad praesepia.
Fabella, ineptus ne se invitis ingerat,
Melioris aut affectet officium, docet.

FABULA X.

GRUS, CORNIX ET DOMINUS.

Foedus juratae grus et cornix junxerant,
Cornicem grus ab avibus ut defenderet,
Gruique cornix futura ut praediceret.
Quae quum frequenter ad cujusdam rustici
Agrum volarent atque evellerent sata
Radicitus, agri dominus vidit, et dolens:
Puer, saxum da, clamat, quo feriam gruem.
Cornix ut audit, illico gruem monet,
Sibi quae cavit. Alia dein die audiens
Cornix petentem saxum, commonuit gruem
Iterum, ut vitaret sedulo periculum.
Avem divinam suspicatus rusticus
Audire jussa puero: Si, inquit, dixero,
Offam da, lapidem tu mihi clam porrige.
Grus venit; ille puerum offam jussit dare.
At hic porrexit lapidem, quo gruem ferit
Et crura frangit. Vulnerata grus ait:
Divina cornix, ubi nunc auspicia tua?
Cur non monere sociam, quod juraveras,
Properasti, tale ne mihi veniret malum?
Respondit illa: Non meretur ars mea
Culpari; sed dolosa sunt bilinguium
Consilia, qui aliud dicunt atque aliud agunt.
Promissis ducunt qui imperitos subdolis,
Mox fictis causis haud desistunt ludere.

FABULA XI.

AVES ET HIRUNDO.

Consilium qui non audit invenit malum.
Aves in unum quum devenissent locum,
Viderunt hominem seminantem linum agro.
Quod ut pro nihilo habere hirundo intellegit,
Sic convocatas allocuta traditur:
Hinc nobis instat omnibus periculum,
Si semen ad maturitatem venerit.
Aves risere. Deinde, ut fruticavit seges,
Hirundo rursus: Instat pernicies, ait;
Adeste, germen eruamus noxium,
Ne, si mox crescat, inde fiant retia,
Et nos possimus artibus humanis capi.
Ridere pergunt verba aves hirundinis
Consilium et spernunt stulte prudentissimum.
At illa cauta ad homines se mox contulit,
Sub eorum tectis tuta posthac ut foret.
Sed, quae salubre monitum respuerant aves,
De lino factis captae pereunt retibus.

FABULA XII.

PERDIX ET VULPES.

Resedit alta quondam perdix arbore;
Advenit vulpes; deinde sic coepit loqui:
O quanta vultus species est, perdix, tui!
Ut ostrum crura fulgent et coralium.
At si dormires, quanto pulchrior fores!
Ut stulta perdix clausit oculos, illico
Rapit credentem vulpes. Illa fletibus
Haec mixta gravibus verba supplex edidit:
Tuarum, vulpes, per virtutes artium,
Ut ante, quaeso, nomen proferas meum;
Sic devorabis. Vulpes, ubi voluit loqui,
Aperuit os; at perdix evasit necem.
Decepta vulpes: Quid opus erat loqui mihi?
Respondit perdix: Et dormire quid mihi

Erat necesse, somnus cui non venerat?
Hoc illis, qui loquuntur, ubi nil est opus,
Et qui, vigilare quum necesse, dormiunt.

FABULA XIII.

ASELLUS, BOS ET VOLUCRES.

Asellus et bos uno sociati jugo
Plaustrum trahebant. Bos, dum tendit validius,
Confregit cornu. Asellus nil levaminis
Sentire jurat se a consorte debili.
Laborem intendens cornu frangit alterum
Terraeque tandem bos procumbit mortuus.
Asinum bubulcus carne mox onerat bovis,
Qui multas inter plagas ruptus concidit
Et exspiravit nimio lapsus pondere.
Ad praedam volucres ita dicentes convolant:
Si te precanti mitem exhibuisses bovi,
Non immaturo nos interitu pasceres.

FABULA XIV.

LEO ET PASTOR.

Debent potentes miseris reddere gratiam.
Errans in silva spinam calcavit leo
Et claudicare sanie collecta incipit.
Pastori occurrit forte. Suspenso pede
Ad hunc accedit atque cauda blandiens:
Ne perturberis; imploro auxilium tuum,
Non praedam quaero. Ponit sublatum pedem
Hominis in gremio, qui eximens spinam gravi
Levat dolore. Redit hinc in silvas leo.
Post tempus capitur. Falso pastor crimine
Oppressus ludis proximis ad bestias
Datur. In arenam dimissus ruit leo;
At hunc agnoscens qui medicinam fecerat,
Oculos cum ingenti rugitu ad populum levat
Et mox sublatum rursus in gremio pedem
Pastori ponit, intellexit qui simul
Illum esse, cui jam notus in silva fuit.

Populus ut vidit haec, e bestiario
Miratus causam quaesivit, qua reddita
Magno illis indulgentiam suffragio
Petiit. Rex ut cognovit, jussit illico
Leoni parci et pastorem reddi suis.

FABULA XV.

CULEX ET TAURUS.

Culex quum taurum provocasset viribus,
Cuncti venerunt populi, ut pugnam cernerent.
Culex tum: Satis est, quod venisti cominus;
Parvus tibi sum fortis judicio tuo.
Hîc se per auras penna sustulit levi
Lusitque turbam et tauri destituit minas.
Quod si fuisset validae cervicis memor,
Et taurus hostem contemsisset sordidum,
Fuisset vana inertis gloriatio.
Amittit famam, qui se indignis comparat.

FABULA XVI.

EQUUS ET ASINUS.

Asello sonipes phaleris occurrit tumens,
Et, tardius quod multo lassus pondere
Viam dedisset transeunti: Vix, ait,
Me teneo, quin te saevis rumpam calcibus.
Tacuit asellus gemitu testatus deos.
Equus currendo ruptus parvo in tempore
Ad villam mittitur. Hunc onustum stercore
Ut vidit asinus, tali derisit joco:
Quo, gloriose, phaleras has quondam tibi,
Modo ad contemtam qui redisti miseriam?
Felix ne spernat dubiae sortis immemor
Humilem, quum quid futurus ipse, nesciat.

FABULA XVII.

VOLUCRES, QUADRUPEDES ET VESPERTILIO.

Bellum gerebant volucres cum quadrupedibus
Et vincebantur versa victores vice.
At vespertilio dubios eventus timens

Illam ad partem, quam superiorem viderat,
Se conferebat. In pacem quum pristinam
Redissent, fraus utrique generi apparuit.
Damnatus ergo tam pudendo crimine
Lucem refugiens atris posthac condidit
Se tenebris, solus noctibus semper volans.
Qui se duabus venditarit partibus,
Utrisque ingratus vitam deget turpiter.

FABULA XVIII.

LUSCINIA, ACCIPITER ET AUCEPS.

Accipiter ad lusciniae nidum dum sedet
Auritum speculans, illic pullos invenit.
Mater periclo mota prolis advolat
Supplexque, pullis ut parcat suis, rogat.
Accipiter: Quod vis, inquit, faciam, si bona
Cantaris voce carmen modulatum mihi.
At illa, quamvis excideret animus, tamen
Metu coacta est et cantavit denique
Dolore plena. Praedam qui captaverat
Accipiter illi: Non tu cantasti bene,
Et unum e pullis apprehendit unguibus
Coepitque devorare. Ex diverso venit
Auceps et calamo clam levato perfidum
Visco contingit atque in terram dejicit.
Quicunque fraudes alii tendit subdolas,
Timere debet, ne ipse capiatur dolo.

FABULA XIX.

LUPUS, VULPES ET PASTOR.

Lupus per tempus maximam congesserat
Praedam in cubile, haberet ut cibaria,
Quis plures posset menses otio frui.
Vulpes ut novit, ad cubile adiit lupi
Et voce tremula: An recte, frater, omnia?
Quod te non vidi silvis venantem tuis,
Tristem per omnes hos egi vitam dies.
Lupus livorem postquam agnovit aemulae:

De me sollicita non huc venisti, improba,
Sed partem ut captes; fraude quid petas, scio.
Irata ad ovium pastorem vulpes adit:
Agesne, pastor, inquit, gratias mihi,
Inimicum si tradidero hodie gregis tui,
Ut jam non sis sollicitus? Pastor: Serviam
Tibi, ait, et tribuam, quidquid volueris, lubens.
Cubile monstrat illa pastori lupi,
Qui clausum protinus peremit lancea
Et gaudens de alieno saturavit aemulam.
At ipsa deinde ut in venantes incidit,
Comprensa a canibus et laniata sic ait:
Dedi vix alteri malum, et jam punior.
  Timere debet, quisquis alii sustinet
Nocere, pejus ipsi ne eveniat malum.

FABULA XX.
OVES ET LUPI.

  Oves lupique quum certassent proelio,
Illae vicerunt tutae praesidio canum.
Lupi legatos miserunt pacem sibi
Lege hac petentes, ut oves dederent canes
Et obsides luporum catulos reciperent.
Oves aeterna sic sperantes foedera
Sese juncturas, fecerunt, quod petierant.
Post paulo quum coepissent ululare catuli,
Lupi, vexari caussantes natos suos
Pacemque ruptam ab ovibus, undique impetu
Invadunt facto nudas defensoribus,
Fidem quae stultae quod habuerant hostibus,
Consilium sera damnant poenitentia.
  Praesidium, quo quis olim tutus vixerat,
Si tradat aliis, frustra post desiderat.

FABULA XXI.
HOMINES DUO, FALLAX ET VERAX, ET SIMII.

  Agentes mendax et simul verax iter,
In simiorum forte terram venerant.

E turba ut vidit unus, qui se fecerat
Regem, teneri jussit eos, ut disceret,
De se quid homines dicerent. Omnes simul
Adstare voluit simios longo ordine
Dextra laevaque, sed sibi poni thronum,
Ut hominum reges quondam facere viderat.
Mox homines jussos in medium adduci rogat.
Qualisnam vobis esse videor, hospites?
Respondit mendax: Rex videris maximus.
Et qui sunt isti, quos stare ante me vides?
Hi comites, hi legati et militum duces.
Mendacio laudatus cum turba sua
Adulatori munus imperat dari.
Hîc secum verax dixit: Si mendacium
Sic est acceptum, quanto non ego munere
Donabor, verum si pro more dixero.
Deliberanti haec simius: Et qualis tibi
Videor et illi, quos hic ante me vides?
Respondit ille: Verum dicam, es simius,
Et simii omnes illi, qui similes tui.
Iratus illum dentibus rex imperat
Lacerari et unguibus, quod vera dixerat.
Blandum laudatur a malis mendacium;
Bonis honesta fert exitium veritas.

FABULA XXII.

HOMO ET LEO.

Homo certabat cum leone, fortior
Quis esset, atque litis testimonium
Hujus dum quaerunt, ad sepulcrum venerunt,
In quo leonem pictum elisis ab homine
Faucibus ostendit, argumentum virium.
Leo respondit: Humana hoc pictum est manu;
Videres hominem dejectum, si pingere
Leones scirent. Sed ego testimonium
Dabo virtutis certius. Ad spectaculum
Deduxit hominem, monstrans ubi bona fide

Enectos a leonibus homines ait:
Non est colorum testimoniis opus;
Hîc exhibetur vera virtus actibus.
Colore frustra mendaces uti docet
Fabella, certa quum datur probatio.

FABULA XXIII.

CICONIA, ANSER ET ACCIPITER.

Quum notum ad stagnum venisset ciconia,
Mergentem invenit se frequenter anserem
Sub undis. Quaerit, cur hoc faceret. Ille ait:
Haec consuetudo nobis est et in luto
Reperimus escam, et accipitris simul impetum
Venientis ad nos tuti sic evadimus.
Sum multo accipitre fortior, ciconia
Ait; amicitiam si vis mecum jungere,
Illi insultare victor poteris. Credulus
Et protinus auxilium petens anser simul
In agrum prodit. Illico supervenit
Accipiter et comprensum saevis unguibus
Fugiente devorat anserem ciconia.
Cui anser: Qui patrono se tam debili
Credit, pejore finiri debet nece.

FABULA XXIV.

FORMICA ET CICADA.

Hiemis formica tempore frumentum e cavo
Trahens siccabat, quod prudens collegerat
Aestate. Esuriens hanc cicada, aliquid daret
Sibi, rogabat. Cui formica: Aestate quid
Agebas? inquit. Illa: Non erat otium,
Ut de futuro cogitarem tempore;
Errabam cantans per sepes et pascua.
Ridens formica et frumentum includens ait:
Aestate quae cantasti, age, salta frigore.
Piger laboret certo semper tempore,
Ne, quum nil habeat, poscens accipiat nihil.

FABULA XXV.

EQUUS ET ASINUS.

Equum rogabat asinus paullulum hordei.
Libenter, ait, et, si superesset, largiter
Pro dignitate nostra tribuerem tibi.
Sed quum venerimus ad praesepia vespere,
Statim folliculum plenum farre tibi dabo.
Asellus dixit: Qui rem tam parvam negas,
Quid in majori te facturum existimem?
Qui, quum promittunt magna, parva denegant,
In dando se tenaciores indicant.

FABULA XXVI.

LEO ET VULPES.

Defectus annis languorem finxit leo.
Aegrotum ad regem visitandum bestiae
Plures venerunt, quas occidit protinus.
Sed cauta vulpes ante speluncam stetit
Salutans regem. Quum rogasset hanc leo,
Cur non intraret: Video quod vestigia
Intrantium, inquit, non vero exeuntium.
Cautis prodesse pericula aliorum solent.

FABULA XXVII.

PULEX ET CAMELUS.

Pulex cameli dorso forte considens,
Gravatus multis qui incedebat sarcinis,
Sibi placebat, longe visus altior.
Iter quum longum fecissent, ad vesperam
Simul venerunt in stabulum. Pulex statim
Ad terram saliens: Ecce, dixit, ocius
Descendo, attritum ne gravem diutius.
At ille: Gratum est, sed nec te imposito fui
Gravatus, nec te deposito nunc allevor.
Qui se sublimi, nullo quum sit ordine,
Jactat, notatus in despectum devenit.

FABULA XXVIII.

HOEDUS ET LUPUS.

Fetum capella, quum pastum exiret, suum
Pericli ignarum monuit, ne cui ostium
Aperiret, multas quod sciret pecorum feras
Circuire stabula. Ut abiit, advenit lupus,
Assimulans vocem matris et jussit fores
Sibi reserari. Ut hoedus audivit, lupo
Per rimam spectans: Audio sonum quidem
Matris, sed fallax atque inimicus es mihi;
Sub matris voce nostrum quaeris sanguinem
Potare et nostra carne satiari. Vale.
Laus magna natis obsequi parentibus.

FABULA XXIX.

PAUPER ET SERPENS.

Serpens cujusdam pauperis in parva domo
Venire semper ad mensam consueverat,
Et inde micis pascebatur largiter.
Dives post paullo factus irasci incipit
Serpenti et vulnerat secure. Tempore
Ille interposito ad pristinam egestatem redit.
Ut intellexit se fortuna divitem
Serpentis ante factum quam laceraverat,
Ad illum venit et blande precatus est,
Ignosceret peccanti. Cui serpens ait:
Te poenitebit sceleris, usque dum mea
Cicatrix clausa fuerit; at fide integra
Ea posthac non jam tibi permittit credere.
Redire hac lege in gratiam tecum volo,
Securis nunquam perfidae si meminerim.
Suspectus esse debet, qui laesit semel,
Et caute semper integranda gratia.

FABULA XXX.

AQUILA ET MILUUS.

Aquila quum tristis assideret miluo
In arbore: Vultu quid te tam moesto, hic ait,

Conspicio? Quaero, dixit illa, conjugem
Parem nec invenire possum. Me accipe,
Te multo qui sum fortior. Quid? an potes
Ex rapto victum quaerere? Unguibus meis
Struthiocamelum rapui prensum saepius.
Inducta verbis aquila conjugem capit.
Transacto tempore, nuptiis quod statuerant,
Aquila: Abi, praedam promissam mihi rape.
Volans in altum soricem immundissimum
Situque longo miluus affert putridum.
Haecne est, aquila inquit, polliciti fides tui?
Cui miluus: Ego, ut pervenirem nuptias
Ad regias, nihil non posse me fidem
Dedissem, quamvis me nequire noverim.
Qui se majores cupidi quaerunt conjuges,
Dolent decepti se post junctos vilibus.

APPENDIX III.

PHAEDRUS AD RUFUM.

Libellum, Rufe, tradens hunc tibi meum,
Suscipias, quaeso, donum ut pretiosum labrum.
Juveniles spectat annos, maturos item,
Et disciplinam famulis ingeret tuis.
Ne quis putet me lapsum in imprudentiam,
Inventum olim servavi narrandi modum.
Malis apposui vera, composui integra
Bonis. Malorum monstrans firmavi vias
Proborum; jam sequatur quisque quod libet.

FABULA I.

CALVUS ET HORTULANUS.

Ab hortulano calvus, ut peponem sibi
Donaret, petiit. Ille hunc deridens ait:
Apage te, calve; nil dabo tibi, rustice.
Hieme et aestate calvae sit tuae male!
Mascae et tabani frontem compungant tibi,

Et de ipso capite nudo sanguinem bibant
Et postea foedent! Calvus ira percitus
Gladium evaginat atque interficit improbum.
  Haec scripta est illis fabula, qui petentibus
Nec tribuunt quicquam nec respondent leniter.

FABULA II.

CATULUS, CATUS ET MUS.

  Catum rogavit catulus, ut conscendere
Liceret tergum et praedam secum quaereret.
Venari quamvis animus non esset, tamen
Catus concessit. Proximam ad muris domum
Pullum portavit. Quo quum venissent, sibi
Amica voce ut provocaret musculum,
Petivit catulus. Vocem ut audit, ad ostium
Statim venit mus atque: Quid, ait, quaeritis?
Huic illi: Volumus, inquiunt, tecum loqui.
Mus, qui cognovit consilium coqui malum:
Pereas et ipse et ille super te qui sedet;
Male huc veneritis et male sit redeuntibus!
Catus reverti qui voluerat illico
Conviciis offensus muris restitit
Et, quum securus prodisset, leto dedit.
  Bene qui non possunt hostibus loqui suis,
Inimicitias imponunt graviores sibi.

FABULA III.

LEO ET EQUUS.

  Equum pascentem in prato ut falleret leo,
Medicum se dicens accessit subtiliter.
Dolum praesensit sonipes, officium tamen
Non repudiavit. Postquam ventum est ad locum,
Equus quaesivit consilium. Invento cito
Se stirpem habere finxit calcatam pede
Et hoc levato: Frater, inquit, gratulor
Huc te venisse; stirpe oro ut me liberes.
Quasi extracturus illam ut accessit leo,
Truculentos calces dedit equus velociter.

Amens in terra jacuit ille diutius;
Sui qui compos factus ubi nusquam videt
Equum, capite et toto se laesum corpore
Intellegens: Sum digne passus haec, ait;
Inimicus, ut consueram, accedere debui.
Esto, quod es re vera, et mentiri cave.

FABULA IV.

MEMBRA ET VENTER.

Ventri indignantes quondam cum pedibus manus,
Quod otiosus sine labore quotidie
Cibo impleretur, servitium negaverant.
Clamabat venter esuriens; at invidae
Alimenta non dederunt per aliquot dies.
Labarunt membra jejuno ventre omnia;
Qui, post quum vellent denuo cibum dare,
Recusavit, quod clausae erant stomachi viae.
Decipiunt stulte se, qui deserunt suos.

FABULA V.

VERVECES ET LANIUS.

Verveces quondam, quum in consepto essent simul
Cum arietibus, viderunt intrare lanium,
Sed se videre dissimulaverunt. Manu
Lanii deinde mortifera quum cernerent
Unum teneri, trahi et interfici statim,
Nec sic timuerunt sibi, sed secum quilibet
Incaute: Me non tangit; permittam trahi.
Novissime unus restitit, qui similiter
Quum se trahi videret, lanio traditur
Dixisse: Ab uno digni laniari sumus,
In medio nostro qui te positum aspeximus,
Nec capitum impulsibus quassatum occidimus.
Pereunt propinqui, qui inter se dissentiunt.

FABULA VI.

AUCEPS ET AVES.

Diversicolores quum exsultarent verno aves
Nidisque tectae fronde sederent, aucupem

Componere cannas viderunt lippum suas
Et visco inserere festucas. Sic simplices
Inter se dicere coeperunt: O, quam pium
Videmus hominem; lacrimae namque profluunt
Ex oculis illi nimia bonitate, quoties
Nos aspicit. Tunc reliquis una astutior,
Experta omnes quae fuerat aucupis dolos,
Dixisse fertur: Fugite, simplices aves,
Et hac a fraude vos eripite protinus.
Nam si cognoscere verum placet, intendite
Ad hominis opera, qui, quas fraude ceperit,
In funda mox reponet occisas sua.
Non negligendum consilium prudentis est.

FABULA VII.

VULTUR ET ALIAE AVES.

Vultur, natalem simulans se celebrare, aves
Domum invitavit. Deinde ingressus ostium
Occlusit atque caedere coepit singulas.
Sic spem tribuentes saepe struunt contraria.

FABULA VIII.

PUER ET SCORPIUS.

In silva factans puer aucupia scorpium
Sub lapide vidit. Hic conanti vertere:
Vide, inquit, ne me captans te perdas miser.
Nihil audendum, quod sit periculosius.

FABULA IX.

ASELLUS AEGER ET LUPUS.

Asinum aegrum visit lupus et coepit tangere.
Interroganti, corporis quae maxime
Partes dolerent: Quas tu tangis, ille ait.
Sic se prodesse quum fingant, mali nocent.

FABULA X.

DE HIRCO MAJORE ET TRIBUS MINORIBUS.

Tres hoeduli quum quondam majorem caprum
Viderent fugere, deriserunt, quod timens

Hircum vitasset. Tunc ille ignaris rei,
Leonem namque, non caprum, conspexerat:
O si sciretis, hircum qualem ego fugerim,
Non rideretis. Saepe sic majoribus
Ab inferiore stulte obtrectari solet.

FABULA XI.
GLADIUS ET VIATOR.

Gladium viator quum invenisset in via
Jacentem, interrogavit: Quis te perdidit?
Cui telum: Me quidem unus, multos vero ego.
Homo malus multos perdit, at solus perit.

FABULA XII.
ABIES ET ARUNDO.

Abietis arbor vento exorto noluit
Se flectere; juxta vero arundo quae stetit,
Quamcunque in partem flectebatur spiritu.
Huic abies: Quare non stas, ut ego, firmiter?
Respondit illa: Non tanta est virtus mea.
Post paullo in terram ventus validus arborem
Subito projecit, at dimisit arundinem.
Sic saepe elatus sternitur, dum humilis manet.